ADRODDIAD 1999-2000

Adroddiad Blynyddol y Cyngor - y Deuddegfed a Phedwar Ugain

© Amgueddfeydd ac Orielau Cenedlaethol Cymru,
2000
Golygydd: Penny Fell
Cyfieithiad: Siân Roberts, Elin ap Hywel
Dylunio a Chynhyrchu: Arwel Hughes
Argraffu: Grŵp Print MWL, Pont-y-pŵl

ISBN: 0 7200 0492 6

CYNNWYS

RHAGAIR GAN Y LLYWYDD	5
AROLWG O'N GWEITHGAREDDAU	
AMGUEDDFA AC ORIEL GENEDLAETHOL CAERDYDD	
Archaeoleg a Nwmismateg	8
Celfyddyd	10
Bioamrywiaeth a Bywydeg Gyfundrefnol	12
Daeareg	14
Y Llyfrgell	15
AMGUEDDFA WERIN CYMRU	16
DIWYDIANT	18
AMGUEDDFA DIWYDIANT GWLÂN CYMRU	18
AMGUEDDFA LECHI CYMRU	20
AMGUEDDFA RUFEINIG SEGONTIUM	21
AMGUEDDFA'R LLENG RUFEINIG	22
ORIEL TŶ TURNER	22
DATBLYGU	23
PRIF DDANGOSYDDION PERFFORMIAD - FFIGURAU	24
ATODIADAU:	
i. Llys y Llywodraethwyr a'r Cyngor	26
ii. Staff	27

Cyhoeddir y Datganiad Ariannol ar gyfer 1999-2000 yn gydymaith i'r Adroddiad hwn

Henry Gastineau (1791 – 1876)
Gweithiau Copr Hafod (c. 1830)
Trwy garedigrwydd Gwasanaeth Amgueddfeydd Abertawe

AMGUEDDFEYDD AC ORIELAU CENEDLAETHOL CYMRU

RHAGAIR Y LLYWYDD

Yn y flwyddyn 2000 y mae'n anochel ein bod ni'n meddwl am y dyfodol, p'un ai a ydym yn unigolion, yn fusnesau, neu'n sefydliadau. A'r Cynulliad Cenedlaethol yn ei ddyddiau cynnar, y mae Cymru wedi cael hwb ychwanegol i wneud hyn. Ni waeth beth yw ein cefndir neu ble rydym yn byw yng Nghymru, mae'n amhosibl atal y don o gyffro a gobaith a ddaw yn sgil milflwydd newydd. Yn fy marn i, y mae gan Amgueddfeydd ac Orielau Cenedlaethol Cymru (AOCC) rôl allweddol i'w chwarae yn y symudiad newydd hwn tua'r dyfodol. Y mae'n rhaid i ni ddatblygu ar sail ein gorffennol diwylliannol, ac nid ar wahân iddo.

Fe welwch yn nhudalennau'r adroddiad hwn iddi fod yn flwyddyn o weithgaredd cyfoethog ac amrywiol yn hanes ein saith safle. I'n hamgueddfeydd a'n horielau, bu'n flwyddyn hefyd o bwyso a mesur ein gorffennol, ac ailystyried ein dyfodol, gan ddwys asesu'r hyn sydd gennym, a chynllunio'r ffordd orau y gallwn reoli'r asedau hynny er gwasanaethu Cymru yn deilwng.

Anna Southall
Cyfarwyddwr

Beth ddylem ni yn AOCC ei wneud yn ystod y ganrif sydd i ddod? Mae'n ymddangos i mi fod gennym ddwy rôl. Yn gyntaf, i gadw, cynnal ac ychwanegu at y casgliadau sydd dan ein gofal, er sicrhau bod ein rhan ni o dreftadaeth y genedl yn derbyn gofal proffesiynol ac y bydd ar gael ar gyfer y cenedlaethau sydd i ddod. Ac yn ail, mae'n rhaid i ni ddefnyddio dulliau cyfathrebu – hen, newydd a newydd iawn – er mwyn sicrhau bod yr hyn sydd yn ein meddiant o fewn cyrraedd, mewn rhyw ffordd neu'i gilydd, i bawb yng Nghymru – ac yn wir y tu hwnt iddi – ni waeth beth fo'u hoedran, eu cefndir, eu diwylliant na'u moddion byw.

Ni fyddai'r cofnod a geir yn yr adroddiad hwn o'n cynnydd ar yr hyn a gyflawnwyd yn gyflawn heb grynodeb bras o'r mentrau strategol blaengar a ddatblygwyd yn ystod y flwyddyn.

1. Rydym wedi parhau i ddatblygu a chyflwyno'r strategaeth ddiwydiannol gan gwmpasu ac estyn allan i bob rhan o Gymru ac er sicrhau bod Cymru yn cymryd ei lle priodol a pharchus yn hanes diwydiannol y byd.

Y llynedd, yn dilyn y gwaith adnewyddu llwyddiannus ar Amgueddfa Lechi Cymru, buom yn canolbwyntio ar ymgynghoriad cyhoeddus yn ymwneud â'n strategaeth ddiwydiannol, ac ar ddatblygu amgueddfa diwydiant a môr newydd. Abertawe oedd y safle a ddewiswyd ac eleni rydym wedi symud yn ein blaenau'n dda iawn yn ein partneriaeth â Sir a Dinas Abertawe.

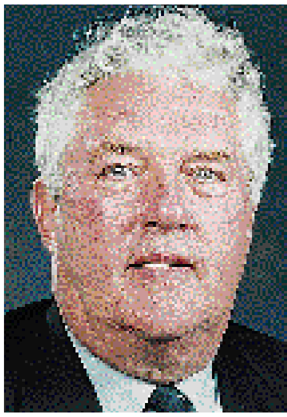

Mathew Prichard
Llywydd

Mae partneriaid ac asiantaethau cyllido posib eraill wedi mynegi diddordeb yn y cynllun i greu 'amgueddfa graidd', a fyddai'n ymgorffori Amgueddfa Diwydiant a Môr bresennol Abertawe, ynghyd ag orielau newydd. Bydd yr amgueddfa hon yng nghanol 'campws amgueddfaol', a fydd yn cynnwys Amgueddfa Abertawe ac yn caniatáu datblygu adeiladau hanesyddol eraill sydd eisioes yn bod i fod yn gartref i weithgareddau a rydd fynediad rhwydd a pharod, mewn gwirionedd neu drwy gyfrwng technoleg cyfathrebu gwybodaeth, i dreftadaeth Cymru. Mae gan Sir a Dinas Abertawe hefyd gynlluniau i ddatblygu dyfodol Glannau Abertawe. Ystyrir bod yr amgueddfa graidd a'r campws amgueddfaol yn hanfodol i hyrwyddo adfywiad trefol yr ardal hanesyddol bwysig hon o Abertawe ac rydym yn falch o fod yn rhan o'r project pwysig hwn yn ail Ddinas Cymru, project a fydd, yn ôl pob tebyg, yn destun cais am gymhorthdal Ewropeaidd.

Roedd y diwydiant glo yn ganolog i haeriad balch Cymru mai y hi oedd y wlad ddiwydiannol gyntaf. Ym mis Ionawr 2000, cafwyd ar ddeall bod Cronfa Dreftadaeth y Loteri wedi dyfarnu i AOCC, ar y cyd ag Amgueddfa Lofaol y Pwll Mawr, grant o £4.9 miliwn, y swm mwyaf y maent wedi'i roi i Gymru hyd yn hyn. Ceisiwyd sicrhau £1.6 miliwn yn ychwanegol o ffynonellau eraill er mwyn rhoi ar waith gynllun-gwella cyfalaf. Bydd hwn yn caniatáu i'r Pwll Mawr gymryd arno statws Amgueddfa Lofaol Genedlaethol Cymru, fel rhan o AOCC, ym mis Ionawr 2001, ac felly yn cyfoethogi AOCC yn ogystal â sicrhau dyfodol llewyrchus i'r safle eithriadol a hynod atgofus hwn.

Cwblheir triongl diwydiannol AOCC o lechi yn Llanberis yn y gogledd, glo yn y Pwll Mawr yn y de, gan Amgueddfa Diwydiant Gwlân Cymru yn Nrefach Felindre yng ngorllewin Sir Gaerfyrddin, sydd hefyd wedi bod yn destun cais i Gronfa Dreftadaeth y Loteri. Os yw hwn yn llwyddiannus, fel y gobeithiwn, bydd yn ein helpu i adrodd hanes 'Huddersfield' Cymru yng nghyd-destun hanesyddol dyffryn hardd afon Teifi.

2. Byddwn yn sicrhau y gallwn ofalu am a rheoli, i'r safonau uchaf, y casgliadau a'r ystadau sydd dan ein gofal.

Y mae ym meddiant AOCC 5.2 miliwn o arteffactau a grwpiau o sbesimenau y mae'r sefydliad yn tynnu arnynt ar gyfer ymchwil, astudio ac arddangos. Ond mae hanes yn dechrau o'r newydd bob dydd ac ni all ein casgliadau sefyll yn eu hunfan. Parhawn i gasglu ar gyfer y cenedlaethau i ddod, gan warchod ac ymchwilio ein treftadaeth fel y gallwn wella ein dealltwriaeth o'n byd a sicrhau bod yr wybodaeth honno ar gael i gynifer o bobl â phosib a'i bod yn sail i benderfyniadau cytbwys ynglŷn â'n presennol a'n dyfodol.

Ddwy flynedd yn ôl aeth AOCC ati i sefydlu Canolfan Gasgliadau newydd yn Nantgarw, conglfaen i'n strategaeth gasglu. Yn awr, rydym yn datblygu'r storfa hon, yn gyntaf drwy greu Canolfan Adnoddau Archif a fydd yn cadw archifau pwysig sydd yn ategiad i'r casgliadau; ac yn ail, yn y tymor hir, bwriadwn godi estyniad gan gadw ynddo nifer o'n casgliadau ymchwil sydd yr un mor bwysig er nad ydynt yn cael eu defnyddio mor aml. Drwy ddarparu storfeydd mwy modern a hawdd mynd atynt cynyddir y defnydd o'r casgliadau gan arbenigwyr ac aelodau o'r cyhoedd fel ei gilydd.

3. Byddwn yn sicrhau y caiff AOCC ei weld yn gyffredinol fel sefydliad sy'n berthnasol i'r gymdeithas gyfoes, ac un sy'n defnyddio dulliau cyfathrebu hen a newydd i ddiwallu anghenion ein cynulleidfaoedd.

Cyfeiriwyd at ailddatblygiad ALC uchod. Yn ystod y deng mlynedd diwethaf ailddatblygwyd Amgueddfa'r Lleng Rufeinig yng Nghaerllion gam wrth gam, gwaith a ariannwyd yn bennaf drwy gyfraniadau preifat. Y flwyddyn 2000 yw pen-blwydd yr amgueddfa yn 150 oed, ac mae'r dathliadau hefyd yn cofnodi bod y gwaith o ailddatblygu'r amgueddfa lwyddiannus hon, sy'n syndod o helaeth y tu ôl i'w chyntedd clasurol cain, yn agos at ei gwblhau.

Gweithgareddau rhyngweithiol yn Oriel Glanely

Roedd y datblygiadau yn Amgueddfa Werin Cymru (AWC) yn ystod y flwyddyn ddiwethaf yn cynnwys parhau â'r gwaith o adfer Castell Sain Ffagan a'i erddi hanesyddol, ac o ailgodi'r eglwys ganoloesol o Landeilo Tal-y-bont. Dechreuwyd ar y gwaith o godi hen dŷ parod yn dyddio o 1948 a 'Tŷ'r Dyfodol'. Rhagwelir felly yr agorir nifer o atyniadau newydd derbyniol iawn yn ystod y flwyddyn sy'n dod.

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, croesawyd Cyfarwyddwr cyntaf yr Amgueddfa ac Oriel Genedlaethol (AOG) i Gaerdydd. Ers tro byd bu gan AWC guradur neu gyfarwyddwr; bellach mae gan AOG un hefyd. Cyrhaeddodd Michael Tooby mewn pryd i lywio agoriad Oriel Glanely, cylchfa ddarganfod ryngweithiol lle y gall ymwelwyr o bob oed drafod sbesimenau ac arteffactau, gyda chymorth arbenigwyr – yn bersonol neu drwy gymorth cysylltiadau electronig.

Buom yn araf i elwa ar dechnoleg newydd – ond, yn gynyddol, rydym wedi manteisio arni gyda brwdfrydedd. Mae'r nifer y bobl sy'n ymweld â'n safwe wedi cynyddu dros deirgwaith yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Roedd yr adroddiadau dyddiol ar waith maes byw (o'n cloddfa archeolegol a fu'n chwilio am weddillion o Oes y Llychlynwyr ym Môn, ac o daith i'r Seychelles i archwilio bywyd ar wely'r môr) gyda'r mwyaf deinamig a phoblogaidd o'n gweddalennau. Mae cynadleddau fideo wedi galluogi

Amgueddfa Diwydiant Gwlân Cymru, Dre-fach Felindre

staff i ysgogi ysgolion a cholegau ledled Cymru. Mae'r naill dechnoleg a'r llall, ynghyd â dehongli byw, yn ymgyfuno yn Oriel Glanely, yr oriel newydd yn AOG. Mae catalogau ar y we a chronfeydd data wedi ein galluogi i ddiwallu anghenion ysgolheigion ledled y byd. Os bydd ein cais am arian i ddigideiddio ein casgliadau yn llwyddiannus, caiff y defnydd o'r ffynonellau hyn ei chwyldroi yn ystod y blynyddoedd sydd i ddod.

4. Byddwn yn seilio ein holl ddyheadau a'n gweithgareddau ar reolaeth effeithlon o'n hadnoddau presennol – o ran ein casgliadau a'n hystadau yn ogystal â'n hadnoddau dynol ac ariannol – er sicrhau bod AOCC yn cadw ei le fel sefydliad rhyngwladol blaengar dros Gymru.

Dechreuodd y prif waith cynllunio ar gyfer 2007, ein canmlwyddiant, eleni. Datblygiad y Ganolfan Adnoddau Casgliadau yn Nantgarw yw'r sylfaen hanfodol ar gyfer pob cynllun hirdymor i wella'r cyfleusterau a'r gwasanaethau cyhoeddus yn AOG ac AWC, ac i wella gofal am y casgliadau.

Mae ein staff, a'r buddsoddiad yn eu talentau, yn hanfodol i'n cynnydd fel amgueddfa yn yr 21ain ganrif: eleni gwelwyd cyhoeddi cynllun ad-drefnu staff er mwyn gwella arweiniad, cynyddu cydweithrediad tîm ac ymrymuso pob un o'r saith amgueddfa. Rydym hefyd wedi rhoi ar waith adolygiad o'n system raddio a chyflogau i wella ein gallu i recriwtio, datblygu a chadw staff talentog. Cadarnhaodd adolygiad o drefniadaeth y Llys, y Cyngor a'r Pwyllgorau Ymgynghorol y drefn o gynnal dau gyfarfod o'r Llys bob blwyddyn – cyfarfod y gwanwyn yn y gogledd, yn ogystal â'r Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol a gynhelir yng Nghaerdydd yn ystod yr hydref. Bellach mae aelodau o'r Cyngor yn cadeirio nifer o baneli a phwyllgorau ymgynghorol ac mae rôl rymus eu haelodau hwy fel llysgenhadon ar ran AOCC mor werthfawr â'u cyngor. Bellach mae holl waith yr amgueddfa – boed yn fynediad i'r cyhoedd neu ymchwil rynggwladol – yn cael ei gefnogi gan bwyllgorau. Rydym yn ddiolchgar iawn i'r bobl hyn, tua thrigain ohonynt, am eu hymroddiad a'u haelioni i'r amgueddfa.

Yn ystod blynyddoedd cyntaf y ganrif ôl-ddiwydiannol newydd hon ein blaenoriaeth bennaf fydd gofalu am adnoddau fel y gallwn adrodd hanes diwydiant yng Nghymru. Gan mai hon oedd y wlad gyntaf i ennill ein bywoliaeth yn bennaf drwy ddulliau diwydiannol, mae ein hanes cymdeithasol, ein diwylliant, y celfyddydau a thechnoleg wedi cael eu heffeithio'n fawr iawn gan ddiwydiant; mae ein hamgylchedd, daeareg a thirwedd i gyd wedi dylanwadu ar ein hanes diwydiannol ac wedi cael eu newid yn ddi-droi'n ôl ganddo. Mae diwydiant yn ganolog i'r stori a adroddwn am y wlad hon: bydd ail-greu'r stori honno yn ystod y degawd nesaf yn dasg heriol a chyffrous. Bu disgwyl amdani, hefyd, ers tro.

Mathew Prichard
Llywydd y Cyngor

ARCHAEOLEG A NWMISMATEG

Caffael a Dehongli

Yn ystod y flwyddyn, daeth dau Drysor trawiadol i feddiant yr Amgueddfa: celc o 3,778 o ddarnau arian bath o ddiwedd y drydedd ganrif OC, un o gelciau gorau'r cyfnod o'r Brydain Rufeinig, o Rogiet, a sêl-fodrwy aur addurnedig o'r 15fed ganrif o Raglan (y ddau le yn Sir Fynwy). Prynwyd hwy o dan Ddeddf Trysor 1996, sydd eisoes wedi gwella'r drefn o ran cofnodi a gwarchod rhai mathau o hynafion cludadwy sy'n cynnwys arian neu aur - yn neilltuol modrwyau bysedd - a chelciau arian bath.

Modrwy Rhaglan

Mae mwyafrif mawr y darganfyddiadau archaeolegol yn dal i ddod y tu allan i gylch y Ddeddf. Felly, mae'r Llywodraeth wedi lansio cynllun i hybu pobl i fynd ati'n wirfoddol i gofnodi darganfyddiadau archaeolegol - 'Canfod ein Gorffennol'. Ar ôl gwneud cais llwyddiannus i Gronfa Dreftadaeth y Loteri a sicrhau cefnogaeth Cynulliad Cenedlaethol Cymru, sefydlwyd cynllun peilot yng Nghymru lle mae nifer o sefydliadau yn gweithio mewn partneriaeth. Mae'r Cydlynydd Darganfyddiadau, sy'n gweithio o'r Amgueddfa ac Oriel Genedlaethol, wedi bod yn cydweithio ag amgueddfeydd lleol a'r Ymddiriedolaethau Archaeolegol rhanbarthol i sefydlu rhwydwaith o ganolfannau cofnodi ledled Cymru lle gellir mynd â darganfyddiadau i'w cofnodi. Trwy gofnodi darganfyddiadau archaeolegol a wneir gan y cyhoedd, mae'r cynllun yn galluogi nifer fawr o bobl, rhai sy'n defnyddio datgelyddion metel yn bennaf, i gyfrannu at ddealltwriaeth o'n gorffennol. Ceir manylion darganfyddiadau a gofnodwyd ar y Rhyngrwyd (www.finds.org.uk).

Ffilmio gyda Julian Richards ar gyfer cyfres *Meet the Ancestors* yn Llanbedr-goch, Môn

Ym 1994, canfuwyd celc o ddarnau arian bath Rhufeinig, a gladdwyd tua OC 310, wrth osod pibellau nwy ger Pen-y-bont ar Ogwr. Diolch i nawdd gan BG Transco ccc, mae'r celc o dros 1,400 o ddarnau arian bach i'w weld mewn arddangosfa dymor hir yn yr Oriel Darnau Arian a Medalau, AOG.

Daeth coed cwch Pil Magwyr - cwch o'r 13eg ganrif - yn ôl o Ganolfan Goed Archaeolegol Efrog ym mis Rhagfyr 1999 ar ôl i waith cadwraeth gael ei wneud arnynt. Bu'r driniaeth yn eithriadol o lwyddiannus - ychydig iawn o grebachu a fu ac mae manylion wyneb y coed wedi'u cadw'n ardderchog. Cafwyd grantiau o Ymddiriedolaeth Elusennol Esmée Fairbairn ac Ymddiriedolaeth Elusennol Laings tuag at gost y gwaith cadwraeth. Mae'r coed sydd wedi'u trin yn cael eu cadw yn y Ganolfan Gasgliadau, Nantgarw, tra bydd cynlluniau ar gyfer arddangos y cwch yn cael eu datblygu.

Gwaith Maes ac Ymchwil

Yn y maes, cafwyd canlyniadau cyffrous yn y gwaith cloddio yn yr anheddiad o'r Canol Oesoedd cynnar a chyfnod y Llychlynwyr yn Llanbedr-goch, Ynys Môn. Canfuwyd tri chorff wedi'u claddu ger dau gorff arall, a ganfuwyd y flwyddyn gynt. Roeddent i gyd wedi'u gollwng yn ddigon diofal i feddau bas yn llenwad uchaf ffos y clostir, ac roedd yn ymddangos bod garddyrnau o leiaf un o'r oedolion wedi'u clymu. Roedd hyn yn ein harwain i feddwl tybed a oedd y tri oedolyn, y plentyn a'r person ifanc wedi'u dal mewn ymosodiad gan y Llychlynwyr. Bu'r BBC yn recordio'r gwaith cloddio a'r darganfyddiadau i'w cynnwys mewn cyfres o'r enw '*Meet the Vikings*' a fydd yn datgelu canlyniadau gwaith dadansoddi ar y sgerbydau. Roedd manylion y prosiect ymchwil ar gael i bawb a aeth i'r gwedalennau 'Cloddio am Lychlynwyr'. Roedd prif

Claddedigaethau o oes y Llychlynwyr a gafwyd yn y Glyn, Llanbedr-goch.

aelodau tîm y prosiect yn cyfrannu at ddyddiadur dwyieithog o'r gwaith cloddio a oedd yn disgrifio'r datblygiadau fel yr oeddent yn digwydd. Roedd y tudalennau'n boblogaidd iawn, a chawsant dros 6,500 o ymweliadau yn ystod cyfnod y cloddio.

Parhaodd y gwaith hefyd ar y safle o'r cyfnod Mesolithig Cynnar (c. 7000 CC) yn Burry Holms, Penrhyn Gŵyr. Canfuwyd llawer o ddarnau o offer cerrig ar y safle - blaenau teflynnau, llifiau ac ysgrafelli - a llawer o ddefnydd gwastraff a grëwyd wrth eu cynhyrchu. Credir y bydd samplau organig yn bwrw goleuni ar natur yr amgylchedd yn yr ardal hon, a oedd beth ffordd o'r arfordir yn ystod y cyfnod hwn.

Cyfle i weld

Yn ystod Penwythnos Cenedlaethol Archaeoleg, bu'r adran yn y Pentref Celtaidd, Amgueddfa Werin Cymru. Adferwyd nifer o grefftau colledig ein cyndadau cynhanesyddol, fel mwyndoddi haearn,

Penwythnos Cenedlaethol Archaeoleg: bathu darnau arian

Penwythnos Cenedlaethol Archaeoleg: llifo a llunio deunyddiau

gwehyddu a lliwio defnyddiau, a bathu darnau arian. Yn ogystal, cafodd ymwelwyr gyfle i droi eu llaw at gloddio i ganfod y gorffennol yn ail dymor y cloddio yn Abernodwydd.

Dewiswyd dwy o'n heitemau gorau i gael eu hard-dangos mewn arddangosfeydd rhyngwladol. Aeth Cawg Aur Caergwrle, sy'n dyddio o'r Oes Efydd, ar daith i Ewrop i ymddangos yn arddangosfa Cyngor Ewrop XXV, *Duwiau ac Arwyr yr Oes Efydd: Ewrop yng Nghyfnod Wlyses*, a gynhaliwyd yng Nghopenhagen, Bonn a Pharis. Roedd tlws Oxwich - y tlws o'r bedwaredd ganrif ar ddeg sy'n addurno clawr Llawlyfr yr Amgueddfa ac Oriel Genedlaethol - i'w weld yn ard-dangosfa '*Trésor de Colmar*' yn y Musée d'Unterlinden, Colmar (Alsace).

Breichrwy Oxwich

CELFYDDYD

Arddangosfeydd

Yn ystod y flwyddyn, cynhaliwyd dwy arddangosfa gyfoes wrthgyferbyniol, a thema ffotograffig i'r ddwy. Roedd *David Hockney: Ffotoweithiau*, arddangosfa o'r Museum Ludwig, Cwlen, yn ymdrin â'r ffordd y mae Hockney yn defnyddio ffotograffiaeth fel celfyddyd. Roedd *Mamwlad fy Nhad: Ffotograffau gan David Hurn* yn gofnod o bobl, lleoedd a bywyd yng Nghymru ar ddiwedd yr ugeinfed ganrif o gamera un o'n ffoto-newyddiadurwyr pwysicaf. Bu dwy arddangosfa deithiol lai o faint o gelfyddyd o'r 18fed ganrif , darluniau Oppé a gwaith arian Gilbert, ar ymweliad â'r Amgueddfa ac Oriel Genedlaethol hefyd.

Canolbwyntio ar ddiwylliant gweledol cyfoes Cymru a wnaeth Oriel Celf yng Nghymru yn ystod ei blwyddyn lawn gyntaf gyda dwy sioe gan grwpiau, dathliad o'r Grŵp Cymreig a *Rhai Arlunwyr o Gymru* a gasglwyd ynghyd gan Iwan Bala. Cafwyd arddangosfa arall i ddathlu gwaith Ymddiriedolaeth Derek Williams dros y deng mlynedd diwethaf. Cynhaliwyd *Ynglŷn â Swyddogaeth Gwrthrychau: cerfluniau diweddar gan Cecile Johnson Soliz* ar ddiwedd cyfnod preswyl yr artist yng Nghaerdydd. Noddwyd rhaglen yr Oriel Celf yng Nghymru trwy garedigrwydd Lloyds TSB Masnachol.

Caffael a gofalu am gasgliadau

Prynodd AOCC bortread gwych Johann Zoffany o *Henry Knight o Landudwg a'i dri phlentyn*, am £1,129,038, diolch i gymynrodd y ddiweddar June Tiley, gyda chymorth ychwanegol gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri a Chronfa'r Casgliadau Celfyddydol Cenedlaethol. Mae *Yr Actor* gan David Hockney, a brynwyd gyda chymorth Ymddiriedolaeth Derek Williams, CCCC, ac Ymddiriedolaeth Elusennol yr Anrhydeddus James Butler yn ganolbwynt ar gyfer grŵp pwysig o baentiadau gan arlunwyr o Brydain o'r 1960au sydd i'w gweld yn yr Amgueddfa ac Oriel Genedlaethol erbyn hyn. Yn ogystal, prynwyd portreadau o Lewis Weston Dillwyn, sefydlydd Gwaith Tsieini Abertawe, a'r daearegwr arloesol Syr Henry de la Beche, yn ogystal â *Griffith Owen, Telynor, o Dywyn* a *Kashan*,

Gorymdaith yr Orsedd gan David Hurn

Gwneud gwaith glanhau ar *Henry Knight o Landudwg a'i dri phlentyn*

paentiad haniaethol a luniwyd gan Bridget Riley ym 1984. Ymhlith y gweithiau a gyflwynwyd trwy haelioni Cymdeithas Celfyddyd Gyfoes Cymru mae golygfeydd o'r diwydiant glo gan Vincent Evans a Jack Crabtree.

Gwnaed gwaith cadwraeth ar *Y Siop Ddofednod* gan Frans Snyders, a dau baentiad gan Melchior d'Hondecoter a'u hongian yn Oriel 2 (17eg ganrif). Gwnaed gwaith cadwraeth ar lun Zoffany hefyd, ac fe ad-drefnwyd Oriel 4 (18fed ganrif).

Bu tipyn o fynd a dod yn ystod y flwyddyn. Penodwyd Andrew Renton, o'r Amgueddfeydd ac Orielau Cenedlaethol ar Lannau Mersi, yn Guradur (Celfyddyd Gymhwysol). Trwy ad-drefnu mewnol, llwyddwyd i greu dwy swydd i Guraduron Cynorthwyol yn yr adran Celfyddyd Gain, un â chyfrifoldeb am y casgliad o 30,000 o brintiadau, darluniau a lluniau dyfrlliw, a'r llall yn gyfrifol am weithiau celfyddyd a grëwyd ar ôl 1945. Bydd y Curadur Cynorthwyol hwnnw'n gweithio i gynnal a datblygu ein hymrwymiad cynyddol i gelfyddyd gyfoes Cymru. Gadawodd Dr Mark Evans, Ceidwad Cynorthwyol (Celfyddyd Gain) ers 1984, i gymryd swydd Pennaeth Paentiadau yn Amgueddfa Victoria ac Albert. Roedd yn ganolog i'r gwaith o adfer yr orielau celfyddyd yn ystod y cyfnod 1988-93 a bydd colled fawr ar ei ôl. Ymunodd Dr Ann Sumner â ni o Amgueddfa Gelfyddyd Holbourne, Caerfaddon ym mis Ebrill 2000.

Y Siop Ddofednod gan Frans Snyders

Place Furstenburg, Paris, Awst 7, 8, 9, 1985 gan David Hockney

BIOAMRYWIAETH A BYWYDEG GYFUNDREFNOL

Bioamrywiaeth gartref

Bu'r Adran yn gweithio ar nifer fawr o wahanol brosiectau bioamrywiaeth eleni eto, yn y Deyrnas Unedig a thramor. Mae gwaith yr Adran ar lawer o elfennau allweddol y prosiectau hyn yn cael ei wneud mewn partneriaeth â sefydliadau eraill, sy'n rhoi gwedd gyfoes ar y gwaith. Y prif bartneriaid yng Nghymru yw Cyngor Cefn Gwlad Cymru (CCGC), Prifysgolion Cymru, ac Awdurdodau Unedol sy'n comisiynu neu'n cefnogi llawer iawn o astudiaethau bioamrywiaeth. Er enghraifft, mae'r CCGC yn cydariannu astudiaeth o blanhigion ffosiledig o'r Oes Garbonifferaidd Ddiweddar yn ardal Glyn Nedd, y gwnaed cais i'w chynnwys ar Restr Geosafleoedd y Byd, oherwydd ei phwysigrwydd o ran palaeobotaneg a stratigraffeg.

Ar hyd yr arfordir, cychwynnwyd prosiectau newydd ym Mae Caerfyrddin, Bae Sain Ffraid, oddi ar Ben Llŷn ac ym Mae Caerdydd, ac fe gyrhaeddodd y prosiect INTERREG ei flwyddyn olaf, gan dderbyn arian ychwanegol ar gyfer y cyhoeddiad terfynol. Yn dilyn y canmol a fu ar brosiectau blaenorol, comisiynwyd arolygon o gloddiau a phyllau gan Gynghorau Sir Pen-y-bont ar Ogwr a Merthyr Tudful. Cynhaliwyd arolygon o bryfetach ar y gwarchodfeydd natur tir gwlyb naturiol a gwnaed ymchwil ar gontract ar Wastadeddau Gwent ar ran Hyder. Fel rhan o brosiect "LIFE", cynhaliwyd arolygon o chwilod yn y New Forest.

Bioamrywiaeth dramor

Mae partneriaethau rhyngwladol yn hanfodol hefyd er mwyn hyrwyddo a datblygu'r casgliadau. Mewn cydweithrediad â'r Gymdeithas Ddaearyddol Frenhinol, yr Awdurdod Parciau Morol ac Awdurdod Pysgodfeydd y Seychelles, treuliwyd mis yn gwneud arolwg o amrywiaeth infertebratau y môr yn y Seychelles. Bydd y prosiect hwn yn cymharu amrywiaeth yr infertebrata mewn ardaloedd trofannol a rhai tymherus ac yn pennu man cychwyn tacsonomaidd ar gyfer poblogaethau'r mwydod gwrychog (Polychaeta) a molysgiaid y Seychelles. Rhoddwyd sylw i'r prosiect, sy'n rhan o'r Rhaglen 'Shoals of Capricorn' ar 'The Discovery Channel', yn y wasg leol ac ar ein safwe, lle cafodd y newyddion rheolaidd am y gwaith dderbyniad gwresog. Wrth i Brosiect Menter Darwin yn Nwyrain Affrica gyrraedd ei flwyddyn

Rhai o staff yr Adran yn didoli samplau yn ystod y gwaith ar Ynysoedd y Seychelles.

Bursidae, a gasglwyd ar Ynysoedd y Seychelles.

Rhai o staff yr Adran yn paratoi samplau

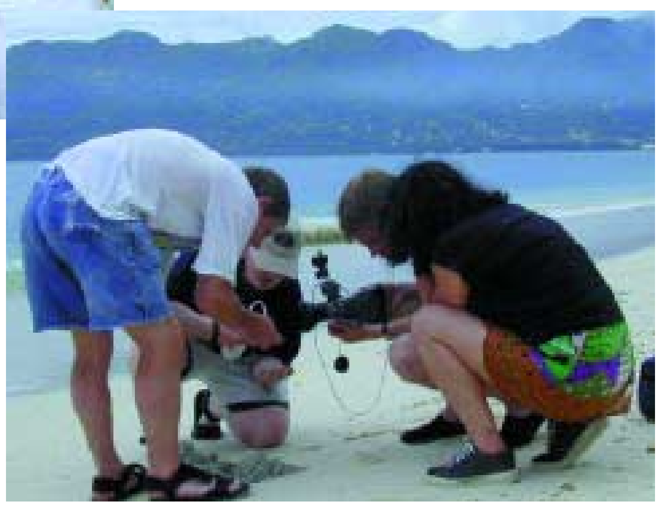

Gwaith ffilmio ar gyfer y sianel deledu digidol Discovery ar Ynysoedd y Seychelles.

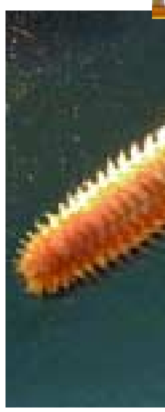

olaf, gwnaed cais newydd llwyddiannus i gydweithio â'r Orsaf Ymchwil ar y Galapagos. Bydd y prosiect hwn yn helpu pobl y Galapagos i reoli eu casgliadau.

Rheoli'r casgliadau

Roedd hyn yn dal yn uchel ar restr y blaenoriaethau ac fe gafwyd arian cyfalaf i ehangu'r system gan y Cynulliad Cenedlaethol. Bydd hyn yn golygu y gellir cyflymu'r gwaith o ddogfennu'r casgliadau o gregyn, pryfetach ac infertebratau morol, ac y gellir cyrchu'r wybodaeth trwy'r Rhyngrwyd. Mae'r casgliad bryoffytau wedi'i ad-drefnu i raddau helaeth yn barod i gael ei ddogfennu ac fe symudwyd ymlaen gyda'r herbariwm o blanhigion blodeuol trwy gyhoeddi'r catalog Rubus (Mieri) a gwneud gwaith ar y casgliad Hieracium (Heboglys). Ymhlith y cyhoeddiadau ar gyfer darllenwyr cyffredinol roedd *Invasion of the Land* a *Plant Fossils*.

Penodwyd Dr Ray Tangney yn Bennaeth Botaneg Cryptogamig a Dr Lucy Hammond yn Rheolwr yr Adran, gan olygu bod staff yr Adran yn gyflawn.

Arolwg pyllau Merthyr

Amphinomidae (Mwydyn Tân), a gasglwyd ar Ynysoedd y Seychelles.

DAEAREG

Cyfle i weld y casgliad

Bu'r Adran yn brysur eleni yn cynllunio ac yn paratoi'r cyfraniadau daearegol ar gyfer Oriel Glanely - yr oriel ryngweithiol newydd. Bu'r staff yn gweithio hefyd ar nifer o'r sesiynau dangos a dehongli ar gyfer ymwelwyr, gan helpu i ddod â llawer o eitemau o gasgliad yr Adran a fu'n cael eu cadw y tu ôl i'r llenni yn fyw i ragor o ymwelwyr nag erioed o'r blaen.

Bu cyfle i weld yr arddangosfa deithiol *Deinosoriaid ar Droed* mewn rhagor o ganolfannau yn y Deyrnas Unedig - yn Amgueddfa Swydd Efrog, Efrog ac yn Amgueddfa Ulster, Belfast eleni - ac mae'n dal yn atyniad llwyddiannus a phoblogaidd.

Cadwraeth ddaearegol

Mae cyrff cenedlaethol sy'n ymwneud â chadwraeth ddaearegol wedi elwa'n fawr ar gefnogaeth ac arbenigedd staff yr adran. Cwblhawyd y gwaith ar gontractau gyda'r Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur ar bedair cyfrol o gyfres y *Geological Conservation Review*; cyhoeddwyd dwy yn ystod y flwyddyn, y naill ar stratigraffeg o'r cyfnod Cambriaidd i'r cyfnod Ordofigaidd, a'r llall ar greigiau igneaidd Caledonaidd, ac fe gafwyd cyfraniadau sylweddol gan ein staff ar gyfer y ddwy. Eleni hefyd, daeth prosiect MINESCAN i ben. Roedd hwn yn brosiect pedair blynedd ar y cyd â Chyngor Cefn Gwlad Cymru a'r rhan olaf oedd gwneud arolwg o fwyngloddiau Morgannwg a Gwent. Rhoddwyd cyflwyniad ar MINESCAN mewn cynhadledd ym Madrid ar waith rheoli a chadwraeth ar safleoedd daearegol. Trefnodd yr Adran gyfarfod penwythnos o grŵp RIGS (Safleoedd Daearegol o Bwysigrwydd

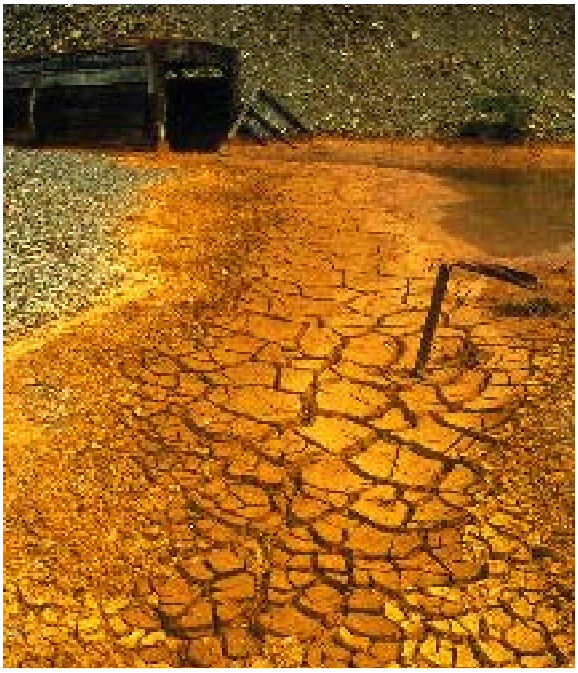

Hen weithfeydd mwn yng Nghwm Rheidol, ger Aberystwyth. Bydd dealltwriaeth fanylach o ddyddodion mwnol Cymru yn gymorth i adnabod yr ardaloedd hynny sydd dan y bygythiad amlycaf gan ddyfroedd mwn asidig - dyma un o brif amcanion y project Minescan.

Rhanbarthol) Cymru, lle bu aelodau o'r staff yn cyflwyno papurau ac yn arwain taith faes.

Cydweithrediad rhyngwladol

Gwnaeth staff yr Adran ragor o waith rhyngwladol eleni gydag ymweliadau ymchwil â'r Ariannin, China ac Uruguay, gyda chymorth grantiau teithio oddi wrth Gymdeithas Frenhinol Llundain a Chyngor Ymchwil Cenedlaethol yr Ariannin. Rhoddwyd cyflwyniadau mewn cynadleddau rhyngwladol ym Mhrâg a Kraków. Parhawyd â chysylltiad

Creigiau o'r cyfnod Cambriaidd yn *Precordillera* Gorllewin yr Archentyn

Dr. M.G. Bassett â Sweden gydag ymweliadau â Stockholm ac Uppsala, a gwaith maes yn Gotland. Cafodd ddoethuriaeth er anrhydedd o Brifysgol Uppsala ym mis Ionawr 2000 i gydnabod ei waith mawr ym maes paleontoleg a'i gyfraniadau i'r brifysgol dros gyfnod o bum mlynedd ar hugain.

Casgliadau

Ymhlith y casgliadau arwyddocaol a ddaeth i feddiant yr Amgueddfa mae casgliad da o aur Cymreig gwaddodol o ardal Dolgellau, yn cynnwys dau gnapyn eithriadol eu maint, sydd i'w gweld yn yr oriel Esblygiad Cymru, a chasgliad ymchwil sylweddol o gwrelau Silwraidd o'r Gororau, gyda llenyddiaeth gysylltiedig, sef gwaith oes gan Dr C.T. Scrutton o Brifysgol Durham.

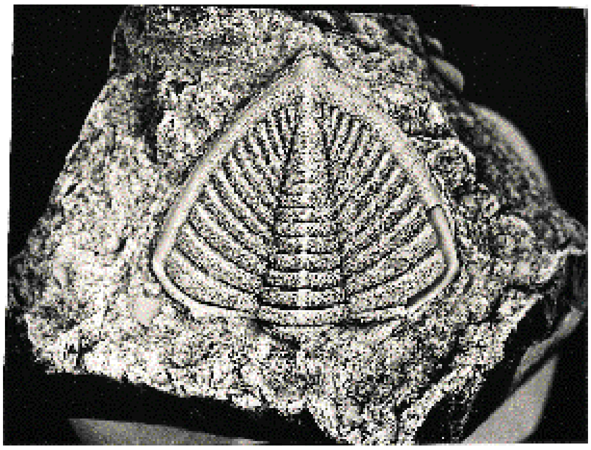

Paradechenella lunata, rhywogaeth ffosil newydd (trilobit) o greigiau'r cyfnod Defonaidd ym Mongolia Fewnol.

Ar ôl dwy flynedd o hyfforddiant a llwyddo yn ei harholiadau Diploma, dyfarnwyd Cymrodoriaeth Cymdeithas Emolegol a Labordy Profi Gemau Prydain Fawr i Ms S.L. Chambers. Mae hyn yn golygu bod gennym aelod o staff sy'n arbenigo mewn maes lle ceir llawer o ymholiadau gan y cyhoedd. Ymddiswyddodd Mrs D.G. Evans ar ôl 18 mlynedd o wasanaeth (1973-79; 1988-2000); yn ystod y cyfnod hwn, gwnaeth gyfraniad gwerthfawr fel drafftsmones fapiau, ac fel curadur casgliad yr Adran o fapiau.

Y LLYFRGELL

Hon oedd blwyddyn weithredol gyntaf system gyfrifiadurol y Llyfrgell. Mae pob eitem sy'n cael ei derbyn i'r Amgueddfa yn cael ei chofnodi'n otomatig ar y system hon, ac fe gychwynnwyd nifer o brosiectau gyda'r nod o ychwanegu rhai meysydd allweddol i'r cofnod. Hyd yma, mae'r rhain yn cynnwys llyfrau a dderbyniwyd rhwng 1996-99, rhan o'r casgliadau o lyfrau prin, a'r adran astudiaethau amgueddfa.

Daeth dau lyfr gan Humphrey Lhuyd, ysgolor Elisabethaidd o Sir Ddinbych, y naill wedi'i gyhoeddi ym 1573 a'r llall ym 1584, i feddiant yr Amgueddfa. Mae adroddiad William Gilpin am Ogledd Cymru (1809) a chopi cyflawn o *Principal Rivers of Wales* (1813-5) gan John George Wood yn ychwanegiadau gwerthfawr at y casgliad o lyfrau ar dopograffi Cymru.

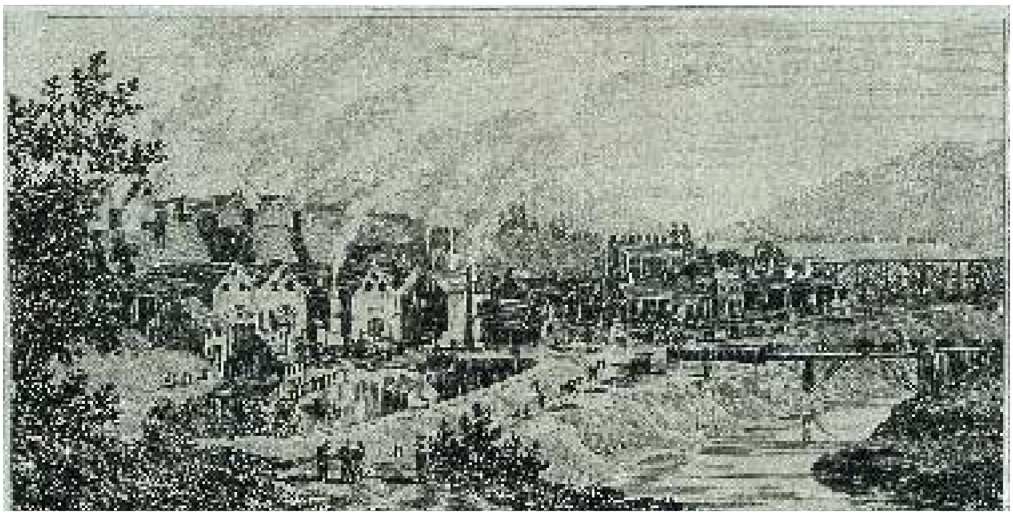

Gweithfeydd Haearn Cyfarthfa, Merthyr Tudful, o *Principal Rivers of Wales* gan Wood.

AMGUEDDFA WERIN CYMRU

Gwaith Curadurol, Cadwraeth ac Ail-adeiladu

Am y tro cyntaf, nid ar dir Amgueddfa Werin Cymru y cafodd prif brosiect adeiladu'r amgueddfa ei gynnal eleni, ond bron i ddau can milltir o Sain Ffagan, yn Amgueddfa Lechi Cymru. Llwyddwyd i symud pedwar o dai chwarelwyr o Danygrisiau i'r Amgueddfa Lechi yn Llanberis fel rhan o gynllun a ariannwyd gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri i ail-ddatblygu'r safle. Bu staff o Uned Adeiladau Hanesyddol yr Amgueddfa Werin yn goruchwylio'r contractwyr arbenigol Dimbylow Crump wrth iddynt symud yr adeiladau a bu staff o'r Adran Bywyd Cartref a'r Economi Gwledig yn gwneud gwaith ymchwil, yn casglu arteffactau ac yn para-toi'r adeiladau ar gyfer eu harddangos. Mae'r tai, sydd wedi'u dodrefnu yn null gwahanol gyfnodau yn eu hanes, yn eithriadol o boblogaidd ac yn adnodd addysgol gwerthfawr.

Cynllun arall sy'n wahanol iawn i weithgareddau arferol yr Amgueddfa Werin yw'r prosiect i adeiladau Tŷ'r Dyfodol yn Sain Ffagan. O gofio mai un o brif amcanion amgueddfa yw defnyddio'i

Mae fframwaith y tŷ, a luniwyd o dderw Cymru, yn dangos sut y mae'r adeilad hwn yn edrych i'r dyfodol ar sail technegau adeiladu traddodiadol

gwybodaeth am y gorffennol i ysbrydoli trafodaeth ddeallus am y dyfodol, defnyddiwyd casgliad yr Amgueddfa o adeiladau hanesyddol yn sail ar gyfer y prosiect arloesol a blaengar hwn. Cyhoeddodd yr Amgueddfa a BBC Cymru her i benseiri i gyfrannu mewn ffordd realistig at y drafodaeth am y ffordd y gall tai a chymdeithas ddatblygu yng Nghymru dros yr hanner can mlynedd nesaf. Byddai'n rhaid ystyried materion economaidd-gymdeithasol fel y newid ym mhatrwm teuluoedd, patrymau gwaith a hamdden newydd yn ogystal â materion sy'n ymwneud mewn ffordd fwy amlwg ag adeiladu, fel arbed ynni a bod yn gynaladwy. Cwmni penseiri o Lundain, Jestico & Whiles, a enillodd y gys-tadleuaeth a'r adeiladwyr a wynebai'r her o droi eu cynllun nhw yn dŷ go iawn oedd y cwmni Cymreig, Redrow Homes, a ddaeth yn un o brif noddwyr y prosiect. Yn eu tro, cefnogid Redrow yn hael gan dros gant o gwmniau eraill. Maent yn rhy niferus

Eglwys Teilo Sant, o Landeilo Tal-y-bont, yn cael ei hailgodi yn Amgueddfa Werin Cymru

i'w nodi'n unigol, ond roedd eu gwaith yn gwbl anhepgor i'r prosiect.

Yn ogystal â'r prosiect newydd hwn, parhaodd y gwaith ar gynlluniau adeiladu eraill yr Amgueddfa. Yn araf bach, daeth yn bosibl gweld ffurf yr eglwys o'r canol oesoedd diweddar a symudwyd o Landeilo Tal-y-bont ac mae hyn yn arwydd cynnar o'i photensial ar gyfer dehongli hanes. Symudwyd ymlaen yn raddol hefyd â'r gwaith ar yr adeilad Prefab B2 o Gaerdydd - roedd defnyddiau modern fel alwminiwm yn dipyn o her i staff yr Uned Adeiladau Hanesyddol oedd wedi arfer defnyddio sgiliau traddodiadol! Gwnaed tipyn go lew o waith er mwyn paratoi ystafelloedd y llawr cyntaf yng Nghastell Sain Ffagan ar gyfer eu hagor i'r cyhoedd, er bod y gwaith wedi'i rwystro gan lifogydd o bryd i'w gilydd yn yr Oriel Hir a'i bod wedi cymryd cryn dipyn o amser i ddod o hyd i achos y broblem a'i datrys.

Cadwraethydd dodrefn AWC, Michael Dos Santos, yn ailgodi gwely Syr Rhys ap Thomas

Paratoi ffrog 'Cŵl Cymru' gan Jill Salen i'w harddangos yn yr Oriel Wisgoedd

Caffael eitemau

Un o'r darnau mwyaf arwyddocaol o ddodrefn Cymreig i ddod ar y farchnad yn ystod y blynyddoedd diwethaf yw gwely Syr Rhys ap Thomas o Derwydd House yn Sir Gaerfyrddin ac fe'i hychwanegwyd at gasgliad yr Amgueddfa yn ystod y flwyddyn. Er mai tua chanol y bedwaredd ganrif ar bymtheg y cafodd ei rhoi at ei gilydd yn ei ffurf bresennol, fe gerfiwyd y paneli cywrain yn yr unfed ganrif ar bymtheg ar gyfer Syr Rhys ap Thomas, Cymro mwyaf blaenllaw ei oes. Yn ogystal, bu'r Amgueddfa Werin yn ddigon ffodus i allu prynu cwpwrdd cerfiedig o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg, a fu yng Nghastell Sain Ffagan o'r blaen, a hynny'n rhoi dimensiwn ychwanegol i'r cynllun ail-arddangos. Bu staff yr Amgueddfa Werin a staff curadurol a chadwraeth yn paratoi ar gyfer arddangosfeydd *Cuddfannau* a *Hanesion Hyll* yn yr Amgueddfa ac Oriel Genedlaethol.

Digwyddiadau

Denwyd rhyw 60,000 o ymwelwyr i'r Amgueddfa Werin i fwynhau rhaglen o ddigwyddiadau a gwyliau tymhorol, er gwaethaf y tywydd anffafriol ar rai achlysuron pwysig. Yn ffodus, nid amharwyd ar yr Ŵyl Fai (1-3 Mai) ar y thema Hanes Byw ac fe ddaeth y gweithgareddau amrywiol â bywyd i bron bob rhan o'r Amgueddfa. Mae digwyddiadau eraill fel Ffair y Goedwig ddiwedd Mai, a Gŵyl y Plant, sydd newydd ei sefydlu, ym mis Gorffennaf, yn dechrau sylweddoli eu potensial erbyn hyn. Unwaith eto, roedd Gŵyl y Glowyr (12 Mehefin) yn llwyddiant ysgubol gydag areithiau tanllyd gan Tyrone O'Sullivan o Lofa'r Tŵr, yr Aelodau Seneddol Ann Clwyd a Rhodri Morgan, a Terry Deary, awdur y gyfres o lyfrau hanes i blant, Horrible Histories. Eleni, ymestynnwyd Gŵyl y Theatr i mewn i drydedd wythnos, gyda'r lle bron yn llawn ar gyfer yr holl gynyrchiadau. Roedd dathliadau Calan Gaeaf (31 Hydref) a'r Goeden Nadolig (8 - 11 Rhagfyr) mor boblogaidd ag erioed ar ddiwedd y flwyddyn, er i'r ail ohonynt ddioddef rywfaint oherwydd y tywydd sâl.

Y Drydedd Gatrawd o Droedfilwyr ar Hugain: ail-greu symudiadau milwrol o gyfnod Napoleon ar gae Cilewent

Ail-greu naws y 1940au yn Sefydliad y Gweithwyr, Oakdale

DIWYDIANT

Y gorffennol a'r dyfodol

Penodwyd dau guradur cynorthwyol yn ystod y gwanwyn 1999, gyda chyfrifoldeb am y casgliadau glo (Ceri Thompson) a diwydiant cyfoes (Richard Davies) ac mae hyn yn arwydd o'r ffaith fod yr Adran wedi bod yn canolbwyntio dros y flwyddyn ddiwethaf ar ailadeiladu ei harbenigedd ym maes gweithgareddau curadurol a chadwraeth ac ar gynllunio ar gyfer y dyfodol.

Bu aelodau o'r staff curadurol yn brysur yn cynllunio Amgueddfa newydd y Glannau yn Abertawe. Paratowyd arddangosfa deithiol ar y cynlluniau (sydd ar daith trwy Gymru ar hyn o bryd fel rhan o'r strategaeth ymgynghori â'r cyhoedd) ym mis Mai 1999, a chynllun drafft o rediad hanes yr amgueddfa newydd rhwng mis Gorffennaf a mis Rhagfyr 1999. Yn ogystal, parhawyd i gydweithredu mewn modd ffrwythlon iawn ag Amgueddfa Lofaol

Gwneud gwaith cadwraeth ar lampau glowyr

y Pwll Mawr, gan baratoi at uno'r amgueddfa honno ag AOCC. Yn ystod yr hydref 1999, penderfynwyd gwerthu 126 Bute St, gan ganolbwyntio'r Adran Ddiwydiant yn y Ganolfan Gasgliadau yn Nantgarw. Caewyd yr oriel yn 126 Bute St. ddiwedd Mai 1999. Dechreuwyd ar raglen helaeth o waith cadwraeth a phacio ar gyfer y symud ac fe gyflogwyd cadwraethwyr ychwanegol i wneud y gwaith hwn. Dechreuwyd cynllunio ar gyfer y symud ym mis Rhagfyr 1999.

Russell Ellis, cadwraethydd (gwrthrychau trwm), yn archwilio padell forter

Yn gynnar yn 2000, ymunodd technegydd a dau gadwraethwr â staff y Ganolfan Gasgliadau, Nantgarw. Ar nodyn tristach, bu i Mr Norman Windsor, Uwch Swyddog Cadwraeth, ymddeol ym mis Mai 1999 ar ôl tair blynedd ar ddeg o wasanaeth gwerthfawr.

Bu'r Uwch Guradur yng nghynhadledd Cyngres Ryngwladol yr Amgueddfeydd Morol yn Philadelphia ym mis Medi 1999, a bu ar ymweliadau meincnodi ag amgueddfeydd morol yn Efrog Newydd a Mystic, Connecticut.

Rheoli Casgliadau

Yn ystod y flwyddyn, bwydwyd cofnodion am dros 5600 o arteffactau i'r system rheoli casgliadau (CMS); yn ogystal, bu staff yn cofnodi'r eitemau a dderbyniwyd i'w harddangos yn nhai chwarelwyr Fron Haul yn Amgueddfa Lechi Cymru.

Derbyniadau

Ymhlith y prif eitemau a dderbyniwyd yn ystod y flwyddyn, roedd llun ardderchog o'r llong *Pride of Wales* o Borthmadog, pedwar llun dyfrlliw o waith dur East Moors, model i raddfa 1:2500 o'r darn o Wibffordd yr A55 rhwng Mochdre a Llanfairfechan yn y Gogledd, model tebyg o gynllun gwella ffordd Pontymoel ger Pont-y-pŵl ac enghraifft o gyfrifiadur Sinclair ZX Spectrum Plus a wnaed gan AB Electronics yn Abercynon yn y 1980au.

AMGUEDDFA DIWYDIANT GWLÂN CYMRU

Mae cynlluniau mawr ar y gweill i wneud gwelliannau yn Amgueddfa Diwydiant Gwlân Cymru a fydd yn agor pennod newydd yn hanes y safle ei hunan a'r casgliadau cenedlaethol. Mae *Gweledigaeth ar gyfer y Mileniwm*, yr adroddiad a roddodd gychwyn ar y broses ailddatblygu yn cael ei wireddu ar hyn o bryd. Cyflwynwyd cynlluniau amlinellol ar gyfer rhan gyntaf y gwaith i Gronfa Dreftadaeth y Loteri ym mis Medi 1999, ond gan fod i'r Amgueddfa ac i Gasgliadau'r Diwydiant Gwlân le allweddol yn Strategaeth Ddiwydiannol AOCC erbyn hyn, mae'r rhaglen adnewyddu eisoes wedi dechrau.

Pan sefydlwyd Melinau Cambrian gan David Lewis ym 1902, y felin sy'n wynebu'r de oedd y cyntaf iddo ei hadeiladu. Mae olion y felin gyntaf a fu ar y safle wedi'u cuddio y tu mewn i'r adeilad siâp L. Ychydig a wyddom am y felin gyntaf hon ond defnyddiwyd y ffrwd a oedd yn gyrru ei pheiriannau hi i weithio peiriannau Melinau Cambrian yn nes ymlaen. (Mae'r cafn yn dal i redeg o dan yr amgueddfa, mewn cylfat o frics, gan redeg yn ôl i Nant Bargoed hanner canllath yn nes i lawr.) Difrodwyd yr adeilad gan dân ym 1919, ac er iddo gael ei ailadeiladu, dau lawr sydd iddo erbyn hyn yn hytrach na thri. Mae'r linteli pren na losgwyd yn ulw yn dal yn ddu ac arnynt olion llosgi ac mae'r ffenestri, a ddifrodwyd gan y tân hefyd, yn llawer llai na'r rhai gwreiddiol.

Y felin wlân a Nant Bargoed

Keith Rees, technegydd, yn arddangos technegau nyddu

Adeiladwyd y felin sy'n wynebu'r gogledd rai blynyddoedd yn ddiweddarach ac ni chafodd ei difrodi gan y tân. Fodd bynnag, ym 1997, gwnaed archwiliad o'r adeiladwaith. Canfuwyd problemau, ac fe wnaed gwaith dros dro i gryfhau'r adeilad. Ar ôl i Cadw restru'r pedwar prif adeilad ar y safle, dechreuwyd gwneud gwaith atgyweirio parhaol ym mis Chwefror 2000. Ar ôl canrif o draul, roedd y broblem waethaf yn y talcen dwyreiniol a oedd 13 modfedd allan o blwm yn y pen uchaf. Mae'r wal hon wedi'i dymchwel yn awr a'i hailadeiladu. Gosodwyd copïau newydd o'r hen ffenestri ble'r oedd angen. Mae'r adeilad cyfan wedi'i gryfhau ag angorau a phinnau dur gwrthstaen, gan ddefnyddio technoleg a dulliau tebyg i'r rhai a ddefnyddiwyd wrth adfer Tŵr Brunswick yng Nghastell Windsor.

Bu'r peirianwyr ymgynghorol, Veryards Ltd., a'r prif gontractwyr, Noel T James Ltd., yn cydweithio â chrefftwyr lleol, yn cynnwys y masiyniaid Dacri a Jones o Saron. Gwnaed y gwaith i'r safonau uchaf o ran cadwraeth ac mae pawb a fu ynglŷn â'r gwaith wedi helpu i sicrhau y bydd yr adeilad yn ddiogel i'r ganrif nesaf a thu hwnt. Disgwyliwn y bydd yr arolwg o archaeoleg ddiwydiannol a gynhelir cyn hir yn rhoi gwybodaeth bwysig i ni am ddatblygiad y safle hwn a'r defnydd a wnaed ohono yn y gorffennol - gwybodaeth a fydd yn eithriadol o werthfawr wrth i ni barhau i ddehongli'r amgueddfa ddiwydiannol bwysig hon.

AMGUEDDFA LECHI CYMRU

Staff o Amgueddfa Werin Cymru yn datgymalu tai chwarelwyr Fron Haul, yn barod i'w hailgodi yn ALC

Ar Orffennaf 28, 1999, cwblhawyd elfen fawr olaf y rhaglen o ddatblygiadau a ariannwyd gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri yn Amgueddfa Lechi Cymru, sef agor tai chwarelwyr Fron Haul. Symudwyd y tai, garreg wrth garreg, o bentref chwarel Tanygrisiau ger Blaenau Ffestiniog, a'u hailadeiladu a'u dodrefnu i adlewyrchu tri chyfnod allweddol yn hanes y diwydiant llechi. Gwelir tystiolaeth o

Tai chwarelwyr Fron Haul yn Amgueddfa Lechi Cymru, Llanberis

flynyddoedd llewyrchus Tanygrisiau yn y tŷ o 1861. Mae'r tŷ o 1901 yn dangos sut y byddai pobl yn byw yn ystod y streic erchyll a barodd dair blynedd yn Chwarel y Penrhyn, Bethesda. Erbyn 1969, roedd Chwarel Dinorwig, Llanberis wedi cau ac mae'r trydydd tŷ yn adlewyrchu'r cyfnod hwn. Defnyddir y pedwerydd tŷ ar gyfer digwyddiadau a gweithgareddau addysgol. Dibynnwyd ar ymchwil, casgliadau ac arbenigedd o Amgueddfa Werin Cymru wrth ddatblygu pob un ohonynt. Yn ôl yr hyn a ddywed ymwelwyr, mae'r tai yn eithriadol o boblogaidd ac maent - yn ôl y disgwyl - wedi gwneud pobl yn fwy ymwybodol o sut yr oedd y chwarelwyr a'u teuluoedd yn byw.

Ar ôl cwblhau'r elfen hon, anfonwyd y ceisiadau terfynol am arian i Gronfa Dreftadaeth y Loteri yn nes ymlaen yn y flwyddyn ac fe lwyddwyd i gwbl-hau'r prosiect, gwerth £2.1 miliwn, yn brydlon a heb fynd dros y gyllideb. Mae nifer yr ymwelwyr wedi parhau i gynyddu, o 42,500 ym 1998/99 i bron 47,000 erbyn diwedd 1999/00. Mae cynllun i farch-nata Llanberis, a drefnir gan Gyngor Gwynedd gydag arian o'r ERDF, ar y gweill ar hyn o bryd. Datblygwyd pecyn cyfansawdd, o safon uchel, i annog pobl i ymweld â'r pentref a'i atyniadau.

Y lle tân yn nhŷ 1901 yn rhes Fron Haul

Mae Amgueddfa Lechi Cymru yn hen weithdai cyn-nal a chadw Chwarel Dinorwig. Fel rhan o gytundeb prydles yr Amgueddfa gyda Chyngor Gwynedd, rydym wedi cael popeth a oedd yn yr adeiladau hyn ac rydym wrthi ar hyn o bryd yn cynnal arolwg lawn o'r eitemau er mwyn canfod beth yn union sydd gennym a beth yw eu cyflwr. Bydd hyn yn parhau tan 2001. Un o'n prif arteffactau yw'r olwyn ddŵr enfawr 50'5", a adeiladwyd gan De Winton o Gaernarfon ym 1870. Dechreuwyd atgyweirio'r olwyn i'w gwarchod ym mis Ionawr 2000 a bydd hyn hefyd yn parhau am beth amser.

'Wedi'r llwch budr a'r llechi - daw egin
    Cymdogaeth a'i glesni
  Drwy rwbel y chwareli
  A rhoi nerth yfory i ni.'

[Y Prifardd Iwan Llwyd]

AMGUEDDFA RUFEINIG SEGONTIUM

Yn yr Amgueddfa hon, sydd mewn lle hynod, yn edrych i lawr Afon Menai i'r man lle'r ymosododd y Rhufeiniaid ar Ynys Môn, ac yn rhan fwyaf gorllewinol yr Ymerodraeth Rufeinig, mae plant ysgolion cynradd yn cael cyfle i ystyried sut beth oedd bywyd go iawn yn nhiroedd terfyn y Rhufeiniaid yn y ganrif gyntaf OC.

Eleni, cynhaliwyd cyflwyniadau arbennig, *Mwy o Geltiaid na Rhufeiniaid*, yn edrych ar y berthynas rhwng y trigolion cynhenid a'r goresgynwyr.

Yn ystod yr haf, cynhaliwyd nifer o ddigwyddiadau arbennig i ymwelwyr, yn cynnwys arddangosiadau crochenwaith, trafod technegau Rhufeinig, teithiau tywys ac adrodd straeon, a sesiynau 'ditectif' gan ddefnyddio tystiolaeth i ddod i gasgliadau am eitemau archaeolegol.

Mae AOCC a CADW yn rhannu'r safle ac mae'r ddau gorff hyn a Chyngor Gwynedd yn cydweithio i sicrhau strategaeth lwyddiannus ar gyfer yr amgueddfa a'r safle sydd, er yn fach, yn bwysig iawn.

Dal y ffin yn Amgueddfa Rufeinig Segontium!

AMGUEDDFA'R LLENG RUFEINIG

Mae Amgueddfa'r Lleng Rufeinig yn dathlu ei phen-blwydd yn 150 oed yn y flwyddyn 2000 ac rydym wedi mwynhau blwyddyn brysur arall, gyda dros 50,000 o ymwelwyr, hanner ohonynt mewn grwpiau addysgol. Yn ogystal â datblygiadau newydd poblogaidd fel y Stiwdio rhowch-gynnig-arni, bu'n rhaid i ni barhau i ddatblygu'r amgueddfa gan fod lle yn mynd yn brin.

Yr ychwanegiad diweddaraf at yr Amgueddfa yw Canolfan Pegasus, canolfan amlbwrpas y gall grwpiau addysgol ei defnyddio fel ystafell ddosbarth, man picnic a man i gynnal cyfarfodydd a darlithoedd. Hen gyfnewidfa ffôn yw'r adeilad ac fe'i codwyd tua 1937. Ers i'r amgueddfa ei brynu ym 1995, fe'i defnyddiwyd fel storfa. Bydd ochr allan Canolfan Pegasus yn addysgol, ynddo'i hunan, gan ei fod yn adlewyrchu pensaernïaeth filas yn y cyfnod pan oedd y Rhufeiniaid yng Nghaerllion. Bydd yr ychwanegiad diweddaraf hwn yn ffordd barhaol o ddathlu'r canmlwyddiant a hanner. Fe'i noddwyd trwy garedigrwydd Ymddiriedolaeth Addysgol Save & Prosper.

Cafwyd rhaglen amrywiol o weithgareddau yn Amgueddfa'r Lleng Rufeinig yn ystod y flwyddyn. Cafwyd ymweliad gan yr Ermine Street Guard â'u copi o babell ledr ac fe ddaethant yn ôl adeg y Nadolig i ddathlu Saturnalia. Yn ystod yr haf, trawsnewidiwyd yr ardd yn bentref o'r cyfnod Rhufeinig diweddar gydag arddangosiadau coginio, gwehyddu a gwaith metel. Yn ogystal, cynhaliwyd gweithdai mosäig a sesiwn 'datrys dirgelwch y llofruddiaeth' gyda phawb, yn cynnwys y staff, yn cymryd rhan!

Datblygwyd yr Oriel eleni hefyd; rhoddwyd labeli ar bob cas arddangos i helpu ymwelwyr i ddeall cynllun yr oriel a'r arteffactau a ddangosir. Cyfunwyd dau gas bychan i greu cas newydd ag iddo'r teitl 'Crefydd ac Ofergoeliaeth'. Mae hyn yn golygu bod un cas ar gael i'w ddefnyddio fel cas arddangos dros dro a bod gennym le yn awr i ddangos eitemau eraill o'r casgliad. Bu'r arddangosfeydd yn esbonio sut yr oedd y crefftwyr Rhufeinig yn gwneud y gwahanol fathau o eitemau sydd i'w gweld yn yr oriel.

Rydym yn parhau i baratoi ar gyfer dathliadau'r canmlwyddiant a hanner. Yn ystod y flwyddyn, bu'r Amgueddfa'n cydweithio â 450 o blant ysgol i greu 'Lleng Ifanc' a fydd yn perfformio gyda'r Ermine Street Guard yn yr Amffitheatr.

Canolfan Pegasus, canolfan amlbwrpas ar gyfer grwpiau addysgol

ORIEL TŶ TURNER

Eleni, agorwyd rhaglen newidiol arferol yr oriel o arddangosfeydd dros dro o waith diweddar a chyfoes gan artistiaid o Gymru gyda phaentiadau newydd yn ailddehongli traethau Sir Benfro gan Brendan Stuart Burns, sy'n gweithio yng Nghaerdydd. Arddangosfa hollol wahanol oedd *Cefyn Burgess: Tecstilau Newydd* a ddangosai ddefnyddiau wedi'u gwehyddu, *collages*, cwiltiau, a chynlluniau carpedi wedi'u hysbrydoli gan gapeli anghydffurfiol Cymru. Un o'r arddangosfeydd ffotograffig a gynhelir yn achlysurol yn Nhŷ Turner oedd *Erich Lessing: Hanner Canrif o Ffotograffiaeth*. Roedd hon yn cynnwys gwaith y ffotograffydd dawnus o Awstria a fu'n tynnu lluniau llawer o ddigwyddiadau gwleidyddol yn nwyrain Ewrop ar ôl y Rhyfel, yn cynnwys y Chwyldro yn Hwngari.

Cynhelir arddangosfeydd gan artistiaid amatur a grwpiau yn Nhŷ Turner hefyd ac eleni cafwyd 104edd arddangosfa flynyddol Cymdeithas Gelfyddyd De Cymru, ac arddangosfa o waith aelodau Cymdeithas Ddyfrlliwiau Cymru. Daeth y flwyddyn i ben gydag arddangosfa ddosbarthu Cymdeithas Celfyddyd Gyfoes Cymru, a oedd yn adlewyrchiad difyr ar amrywiaeth celfyddyd yng Nghymru heddiw ac yn gyfle i weld nifer o weithiau o'r 1930au i'r 1970au.

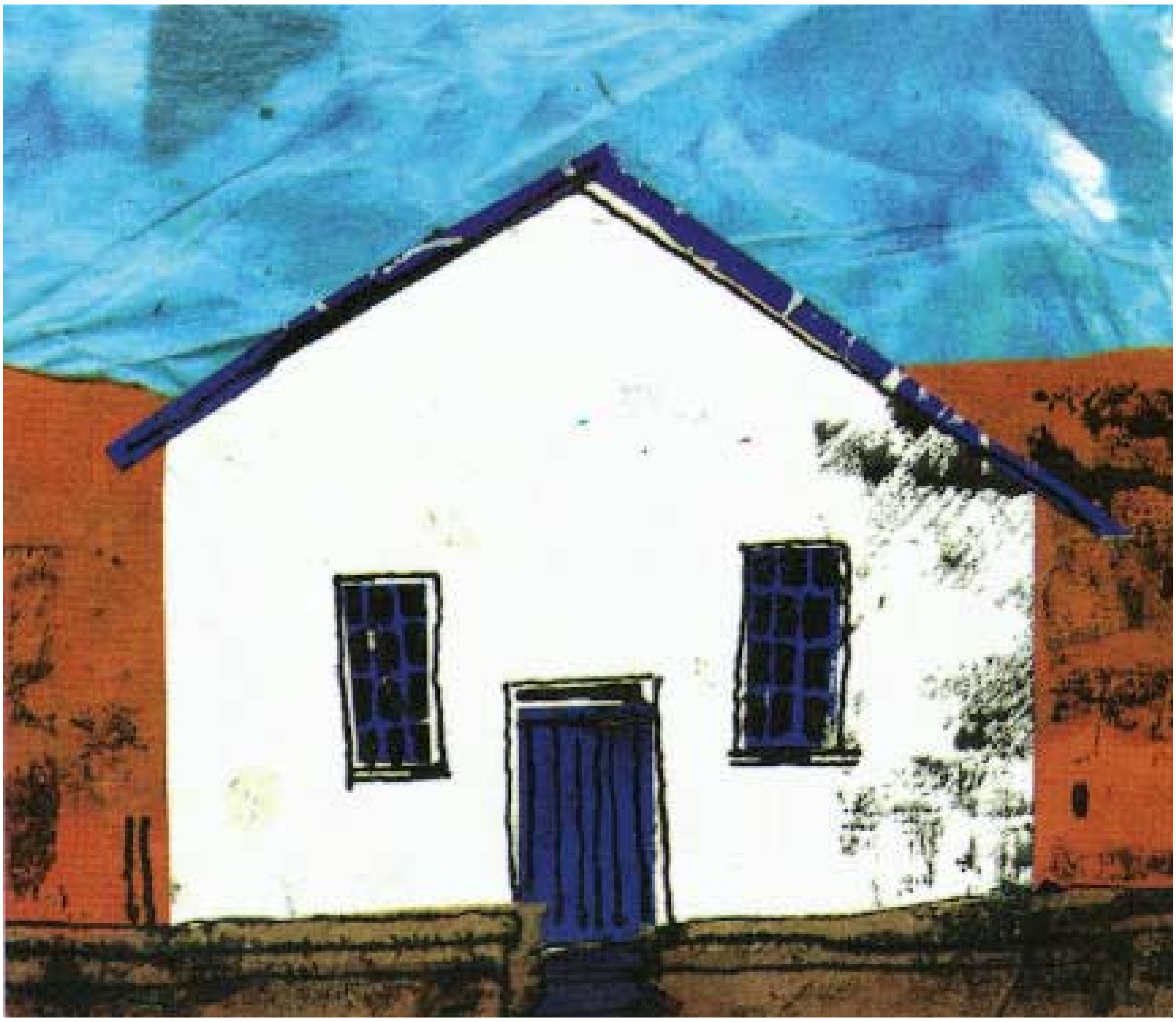

Jerusalem (Annibynwyr), Llawrplwyf: o'r arddangosfa *Cefin Burgess: Tecstilau Newydd*, Tŷ Turner.

PRIF DDANGOSYDDION PERFFORMIAD - FFIGURAU

FFIGURAU YMWELWYR AM Y CYFNOD 1 Ebrill 1999 - 31 Mawrth 2000

	Y Flwyddyn Bresennol *1999/2000*	Y Flwyddyn Flaenorol *1998/99*
Amgueddfa ac Oriel Genedlaethol	204,902	208,063
Amgueddfa Werin Cymru	323,566	363,727
Amgueddfa'r Lleng Rufeinig	55,612	52,903
Amgueddfa Diwydiant Gwlân Cymru	12,047	14,455
Oriel Tŷ Turner	8,939	8,292
SAFLEOEDD A RENNIR Â CADW		
Amgueddfa Lechi Cymru Llanberis	46,963	42,722
Amgueddfa Rufeinig Segontium	8,833	8,716
CYFANSWM	660,862	717,812

Gwelir isod fanylion am berfformiad yr Amgueddfa o'i gymharu â'r targedau a osodwyd ar ei chyfer gan yr Ysgrifennydd Gwladol tros Gymru o ran Prif Ddangosyddion Perfformiad.

	Gwirioneddol 1999-2000	Gwirioneddol 1998-99	Targed 1999-2000
1 Nifer o ymwelwyr (000oedd)	662	718	723
2 Niferoedd (mewn 000oedd) o sbesimenau a gofnodwyd, a storiwyd, ac y gwnaethpwyd gwaith curadurol a gwaith cadwraeth arnynt i'r safonau isaf a osodwyd, neu uwch	113	61	250
3 Y nifer o ddyddiau ar agor	2230	*	2391
4 Nifer o ymwelwyr mewn grwpiau addysgol (000oedd)	163	*	160
5. Cyfanswm yr incwm fel % o'r cymorthdal	10.7%	*	10.87%

* *Dangosydd Perfformiad newydd; dim gwybodaeth ar gael ar gyfer y flwyddyn flaenorol*

Yn ganlyniad i flwyddyn y dathlu yn AWC ym 1998/99, cafwyd ffigurau ymwelwyr uchel, a thargedau uchelgeisiol yn y flwyddyn gyfrifo ganlynol. Ni lwyddwyd i gyrraedd pob un o'r rhain. Effeithiwyd ar berfformiad yn y gyfadran Casgliadau ac Ymchwil gan fethiannau a gododd yn ganlyniad i orlwytho ar rwydwaith TCG yr Amgueddfa. Bellach cywirwyd y rhain trwy gyfrwng gwaith cyfalaf ar rwydwaith TCG mewnol yr Amgueddfa.

Datblygu

Partneriaid mewn amser

Mae codi arian ar gyfer gwaith craidd AOCC yn dipyn o her ar y gorau ond, wrth i'r Amgueddfa Genedlaethol symud i mewn i'r unfed ganrif ar hugain, gwelwyd dulliau arloesol o godi arian yn cerdded braich ym mraich â rhai mwy traddodiadol.

Pan soniodd y BBC wrth Amgueddfa Werin Cymru am y syniad o adeiladu Tŷ ar gyfer y Dyfodol ochr yn ochr â'i chasgliad byd-enwog o adeiladau o'r gorffennol, fe neidiodd y tîm yn Sain Ffagan at y cyfle. Dyma gyfle i ddefnyddio sgiliau traddodiadol a'n gwybodaeth am y gorffennol yn sylfaen ar gyfer datblygu tai yn y ganrif newydd. Yr unig rwystr oedd y gost, sef £250,000.

Cysylltodd yr Amgueddfa â nifer o gwmnïau adeiladu blaenllaw ac, ar ôl llawer o waith ymchwil a thrafod, daethant i bartneriaeth gyda chwmni Cymreig o'r enw Redrow Homes. Roedd Cadeirydd Redrow South West, Colin Lewis, wrth ei fodd o gael bod yn brif bartner y prosiect. 'Dyma'r union fath o beth yr oeddem wedi bod yn chwilio amdano i helpu i ddatblygu sgiliau newydd a phrofiad ymhlith fy nhîm ac i gadarnhau ymrwymiad ein cwmni i dorri tir newydd yng Nghymru.'

Mae'r bartneriaeth hon wedi tyfu a datblygu i gynnwys dros 80 o wahanol gwmnïau a fydd yn rhoi prosiect arall gyda'r gorau yn y byd ar waith yn Amgueddfa Werin Cymru am ran fechan iawn o'r wir gost. Mae partneriaethau fel hyn yn cael llawer o sylw ac maent yn golygu ymdrech ac ymrwymiad enfawr gan bawb. Fodd bynnag, mae partneriaethau eraill, llai cyhoeddus, wedi bod yr un mor effeithiol.

Darlithydd mewn celfyddyd oedd June Tiley. Roedd yn byw yn Ninas Powys, bu'n hael ei chefnogaeth i'r amgueddfa erioed ac roedd ganddi feddwl mawr o'r Orielau Cenedlaethol ym Mharc Cathays. Gwaetha'r modd, bu farw Miss Tiley ym 1998 ond, fel arwydd o'i chariad mawr at y celfyddydau gweledol, fe adawodd gyfran hael o'i stad i AOCC er mwyn i ni brynu darn pwysig o waith ar gyfer y casgliad.

Daeth y rhodd hon yn hollbwysig pan gododd y cyfle i brynu paentiad pwysig o'r 18fed ganrif gan Johann Zoffany, *Henry Knight o Landudwg a'i dri phlentyn*. Roedd pris y gwaith ymhell y tu hwnt i adnoddau prin yr Amgueddfa ar ei phen ei hunan, ond diolch i gymynrodd Miss Tiley, bu modd i ni brynu'r llun ar gyfer y genedl, mewn partneriaeth â Chronfa Dreftadaeth y Loteri a Chronfa'r Casgliadau Celfyddydol Cenedlaethol.

Trwy gyfrwng partneriaethau cyhoeddus-preifat fel hyn, rydym wedi llwyddo ddatblygu casgliadau, adeiladau ac enw da AOCC yn ystod y ganrif a aeth heibio a byddwn yn parhau i greu ac i ddatblygu yn ystod y blynyddoedd sydd i ddod. Os hoffech chi wneud mwy i gefnogi gwaith AOCC, dyma rai o'r ffyrdd y gallwch chi helpu.

Cynlluniau Aelodau a Chyfeillion £10 - £32.50
Mae miloedd o unigolion yn cefnogi'r Amgueddfa trwy fod yn Aelod neu'n Gyfaill. Yn ogystal â chael mynediad am ddim i'r safleoedd, cyfle i gymryd rhan mewn digwyddiadau cyffrous, a nifer o fanteision eraill, fe fyddwch yn rhoi cymorth ariannol gwerthfawr i ni.

Noddwyr £250 - £4,000
Mae'r cynllun noddwyr yn cynnig perthynas agosach, gyda breintiau ar gyfer eich gwahoddedigion a'ch teulu. Mae Noddwyr yn cael gweld y tu ôl i'r llenni, maent yn cael blaenoriaeth wrth brynu tocynnau ar gyfer digwyddiadau, a gwahoddiadau arbennig i achlysur blynyddol gyda Llywydd AOCC. Yn ogystal, mae Noddwyr yn cael eu cydnabod ar Wal Cyfranwyr yr Amgueddfa ac Oriel Genedlaethol Caerdydd.

Cymynroddion
Os ydych yn ystyried cofio Amgueddfeydd ac Orielau Cenedlaethol Cymru yn eich ewyllys, byddwch cystal â rhoi gwybod i ni fel y gallwn wneud y trefniadau angenrheidiol.

Cefnogaeth gan Gwmnïau
Aelodaeth gorfforaethol £1,250 - £1,750
Mae sawl math o aelodaeth gorfforaethol i'w cael. Mae'r cwmnïau sy'n aelodau yn cael croesawu cleientau neu staff i'n safleoedd am brisiau gostyngol.

Nawdd £5,000 - £250,000
Mae AOCC yn un o sefydliadau mwyaf y wlad ym maes diwylliant a threftadaeth. Gallwn gynnig llawer o gyfleoedd ar gyfer partneriaethau trwy ein rhaglen eang o arddangosfeydd a digwyddiadau, a'n rhaglen o brosiectau cyfalaf newydd, cyffrous.

Os hoffech ragor o wybodaeth am unrhyw rai o'r cynlluniau uchod, cysylltwch â Richard Tynen neu unrhyw aelod o'r Adran Ddatblygu ar 029 20573483.

LLYS Y LLYWODRAETHWYR *(ar 31 Mawrth 2000)*

LLYWYDD
M.C.T. Prichard, C.B.E., D.L., B.A.

IS-LYWYDD
Alun Thomas, B.A., F.C.A.

TRYSORYDD
G. Wyn Howells, A.C..I.B.

AELODAU O'R CYNGOR NAD YDYNT YN AELODAU O'R LLYS FEL ARALL
Syr R. Hanbury-Tenison, K.C.V.O., Y.H., K.St.J., F.R.S.A.
B.K. Thomas, C.B.E. (tan fis Mehefin 1999)
Mrs A. Carey-Evans
W.B. Cleaver, O.St.J., B.Sc., C.Eng., F.I.Min.E. (tan fis Ionawr 2000)
R.G. Thomas, O.B.E., LLB., CIMgt. (o fis Ionawr 2000)
J.W. Evans, C.B.E., M.A. (o fis Ionawr 2000)

PENODWYD GAN ARGLWYDD LYWYDD Y CYFRIN GYNGOR AC YSGRIFENNYDD GWLADOL CYMRU
M.J.M. Clarke, M.A., D.L. (tan fis Mawrth 2000)
R.G. Thomas, O.B.E., LLB., CIMgt. (tan fis Ionawr 2000)
Eirlys Pritchard Jones, B.A.
Dr Susan J. Davies, B.A., Ph.D.
Dr Nancy M. Edwards, B.A., Ph.D., F.S.A.

LLYFRGELL GENEDLAETHOL CYMRU
T.A. Owen, M.A. (OXON), M.A. (CYMRU), F.R.S.A.

PRIFYSGOL CYMRU
Roderic Bowen, Q.C., M.A., LL.D.
Y Cynghorydd H.M. Morgan, M.B.E. (tan fis Ionawr 2000)

CYD-BWYLLGOR ADDYSG CYMRU
Y Cynghorydd D. Parry Jones

AELODAU SENEDDOL YNG NGHYMRU
Barry Jones, B.Sc.
P. P. Murphy, M.A. (tan fis Tachwedd 1999)
R. Morgan, M.A., A.C. (tan fis Mehefin 1999)
Datydd Wigley, A.C.
W. Griffiths

PENODWYD GAN Y LLYS
T.G. Jones, B.A.
J.A. Davies, B.Sc., M.A., Ph.D.
D.C. Jones-Davies, O.B.E., Y.H., M.Phil., F.R.S.A.
Syr D.C. Mansel-Lewis, K.C.V.O., Y.H., B.A., K.St.J., F.R.S.A.
Y Capten Gwyn D. Pari-Huws
H. Jones
D. Bowen Lewis

CYNRYCHIOLWYR AWDURDODAU LLEOL

Abertawe:	Y Cynghorydd D. Phillips
Bro Morgannwg:	Y Cynghorydd D.A. Eastwood (tan fis Medi 1999)
Caerdydd:	Y Cynghorydd A. Earle
Casnewydd:	Y Cynghorydd Mrs R. Butler (tan fis Medi 1999)
Castell Nedd Port Talbot:	Y Cynghorydd P.M. Thomas
Ceredigion:	Y Cynghorydd J.G. Jenkins
Gwynedd:	Y Cynghorydd P.G. Larsen
Merthyr Tudful:	Y Cynghorydd C. Jones (tan fis Medi 1999)
	Y Cynghorydd T.G. Davies (tan fis Medi 1999)
Sir Gaerfyrddin:	Y Cynghorydd S.M. Richards (tan fis Medi 1999)
Sir Ddinbych:	Y Cynghorydd R.W. Hughes
Torfaen:	Dr. C. Grace
Wrecsam:	Y Cynghorydd S. Matthew (tan fis Medi 1999)

O fis Hydref 1999 ymlaen:
Y Cynghorydd R. Francis Davies
Y Cynghorydd D. Rogers
Y Cynghorydd J.A.H. Harries
Y Cynghorydd R. Cass
Y Cynghorydd R.H. Poole
Y Cynghorydd J. Huish

SEFYDLIADAU YNG NGHYMRU

Cymdeithas Archaeolegol Cambrian:	K. Mascetti
Cyngor yr Eisteddfod Genedlaethol:	G.E. Humphreys
Cymdeithas Amgueddfa Genedlaethol Cymru:	H. Looker
Cyngor Amgueddfeydd Cymru:	J. Pembridge
TUC Cymru:	Ms. A. Wellington
Cyngor Cymru y CBI:	D.K. Jones, B.Sc.
Yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol:	M.A. McLaggen
Cyngor Celfyddydau Cymru:	Sybil Crouch (o fis Ebrill 1999)
Bwrdd Croeso Cymru:	Jonathan Jones
Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Cymru:	Mrs J. Raum, B.Sc., M.I.Biol., C.Biol.
Cyngor Cefn Gwlad Cymru:	P. Loveluck
Cyngor Archaeoleg Prydain:	F.L. Llewelyn
Ffederasiwn Amgueddfeydd ac Orielau Cymru:	C.J. Delaney, B.Sc.

CYNGOR *(ar 31 Mawrth 2000)*

LLYWYDD
M.C.T. Prichard, C.B.E., D.L., B.A.

IS-LYWYDD
Alun Thomas, B.A., F.C.A.

TRYSORYDD
G. Wyn Howells, A.C.I.B.

PENODWYD GAN YSGRIFENNYDD GWLADOL CYMRU
Dr Susan J. Davies, Ph.D.

Mrs E. Pritchard Jones
Nancy M. Edwards, Ph.D.
1 sedd wag

ETHOLWYD GAN LYS Y LLYWODRAETHWYR
R.G. Thomas, O.B.E., LLB, CIMgt.
M.J.M. Clarke, M.A., D.L.
D.K. Jones, B.Sc.
D. Bowen Lewis

ETHOLWYD GAN Y CYNGOR
Syr R. Hanbury-Tenison, K.C.V.O., Y.H., K.St.J., F.R.S.A.
W.B. Cleaver, O.St.J., B.Sc., C.Eng., F.I.Min.E.
J.W. Evans, C.B.E., M.A. (o fis Ionawr 2000)
R.G. Thomas, O.B.E., LLB., CIMgt. (o fis Ionawr 2000)
Mrs A. Carey-Evans

STAFF (*1 Ebrill 1999 hyd at 31 Mawrth 2000*)

CYFARWYDDWR AOCC
Anna Southall

Swyddfa'r Cyfarwyddwr
Cynorthwyydd Personol y Cyfarwyddwr
Nerys Humphries
Ysgrifenyddes
Gill Sewell

BWRDD Y CYFARWYDDWYR
Dirprwy Gyfarwyddwr, Cyfarwyddwr *Casgliadau ac Addysg*
Eurwyn Wiliam
Cyfarwyddwr *Gwasanaethau Cyhoeddus*
Ceri Thomas
Cyfarwyddwr *AWC; a Hanes Cymdeithasol a Diwydiannol*
John Williams-Davies (o 10/5/99)
Cyfarwyddwr *AOG; Y Celfyddydau a'r Gwyddorau*
Michael Tooby (o 1/1/2000)

Y CELFYDDYDAU A'R GWYDDORAU

Swyddfa'r Cyfarwyddwr
Uwch Ysgrifenyddes Bersonol
Anna Harris (o 1/1/2000)

Archaeoleg a Nwmismateg
Ceidwad
Richard J Brewer
Nwmismatydd
Edward M Besly
Curadur Archaeoleg Canoloesol a Diweddarach
Mark Redknap
Curadur Cynhanes Cynnar
Stephen Burrow
Curadur Cynhanes Diweddar
Adam Gwilt
Uwch Gadwraethydd
Penny Hill
Cadwraethydd
Louise C Mumford
Cadwraethydd
Mary Davis
Darlunydd
Tony Daly
Darlunydd Cynorthwyol
Jackie Chadwick
Rheolwr Casgliadau
Elizabeth Walker
Swyddog Curadurol
Evan Chapman
Cynorthwyydd Curadurol
Mark Lodwick
Cydlynydd Darganfyddiadau: Cymru
Philip E Macdonald
Ysgrifenyddesau'r Adran
Morag Redman (hyd 8/12/99)
Wendy J Ladd

Celf
Ceidwad
Oliver Fairclough
Ceidwad Cynorthwyol, Celf Gain
Mark Evans (hyd 31/12/99)
Curadur, Celf Gymwysiedig
Andrew Renton
Curadur Cynorthwyol, Celf Gymwysiedig
Arabella Smith
Cofrestrydd
Tim Egan
Curadur, Celf Gain
Bethany McIntyre
Cynorthwyydd Curadurol, Celf Gain
Juliet Carey
Uwch Swyddog Cadwraeth, Celf Gymwysiedig
Judi Pinkham
Prif Swyddog Cadwraeth, Celf Gain
Kate Lowry
Cadwraethydd Papur
Emily Gilbert
Uwch Swyddog Curadurol
Mike Jones
Technegydd
Keith Bowen
Swyddog Gweinyddol
Kay Kays
Ysgrifenyddes yr Adran
Carolyn Greene

Bioamrywiaeth a Bywydeg Gyfundrefnol
Ceidwad
Graham P Oliver
Ceidwad Cynorthwyol, Pryfeteg
Michael Wilson
Pennaeth Hanes Llystyfiant
Christopher Cleal
Pennaeth Planhigion Fasgwlaidd
Timothy Rich
Pennaeth Bioamrywiaeth y Môr
Andrew Mackie
Pennaeth Molysgiaid
Mary Seddon
Curadur (Planhigion Is)
Raymond Tangney
Darlunydd Gwyddonol
Christopher Meechan
Gweinyddydd
Lucy Hammond
Cynorthwywyr Ymchwil
Ben Evans
Alan Orange
Heather Pardoe
John Deeming
Brian Levey
Peter Howlett
George Hutchinson
Anna Holmes
Eva Sharland
Swyddog Cadwraeth
Piers Langhelt
Rheolwr y Casgliad
Ann Harriet Wood
Uwch Gynorthwyydd Curadurol
Anthony Tipper
Cynorthwywyr Curadurol
Martin Baker
Kathryn Cliffe
Theresa Darbyshire
Deborah Everard
Helen Fraser
Maureen Lazarus
Mark Pavett
David Slade
Sally Whyman
Joanna Nicholls (hyd 20/8/99)
Kerry Howells
Graham Davies
Anne Marie Kane
Ysgrifenyddes yr Adran
Michelle Forty
Teipyddes yr Adran
Sarah Lendrum

Daeareg
Ceidwad
Michael G Bassett
Ceidwaid Cynorthwyol: Pennaeth Palaeontoleg
Robert M Owens
Pennaeth Mwnoleg/Petroleg
Richard E Bevins
Rheolwr y Casgliad (Palaeontoleg)
Stephen R Howe
Rheolwr y Casgliad (Mwnoleg/Petroleg)
Jana M Horák
Curadur (Palaeontoleg ac Archifau)
Tom Sharpe
Cynorthwyydd Ymchwil (Palaeontoleg)
Martin O'Regan
Uwch Gynorthwyydd Curadurol
Valerie K Deisler
Rheolwr y Labordy (Cynorthwyydd Ymchwil)
Michael P Lambert
Cynorthwyydd Curadurol (Mwnoleg/Petroleg)
Sara L Chambers
Cynorthwyydd Curadurol (Palaeontoleg)
Cindy Howells
Cynorthwyydd Curadurol (Mwnoleg/Petroleg)
Neil A Balderstone
Cartograffydd
D Gaye Evans
Cartograffydd
Linda C Norton
Technegydd Labordy
Esmé Stark
Ysgrifenyddesau'r Adran
Paula J Knapman
Debbie Harrington
Cynorthwyydd Dogfennu
Beryl E Chant
Uwch Gymrawd Ymchwil
Leonid E Popov
Staff Mygedol
Douglas A Bassett
William T Dean

Rheoli Gwasanaethau i Ymwelwyr
Rheolwr Gwasanaethau i Ymwelwyr
Christine Hitchins
Dirprwy Reolwr Gwasanaethau i Ymwelwyr
Colin Plain
Cynorthwyydd i'r Rheolwr Gwasanaethau i Ymwelwyr
Alison Jones
Rheolwyr Cynorthwyol Gwasanaethau i Ymwelwyr
Neville Stone
Colin Jones
Cynorthwywyr Amgueddfa
Roy Allard
Dawn Baldwin
Len Bates
Rhiannon Beswick
Don Bradford
Les Buse

Rhian Blackmore
Rhodri Bowen
Mike Brown
Gary Celmer
Lesley Clark
Brian Clarke
John Cleary
Peter Collins
Tom Critchell
Gareth David
Neil Davies
Windsor Davies
Paul Devonshire
Peter Doubler
Rex Enoch
Frank Evans
Graham Evans
Bob Evans
Jennifer Evans
Stuart Farr
Jim Flell
Mike Goldsmith
Dave Gough
Alan Griffiths
Bryan Griffiths
Terry Hagan
Tony Hammond
Gareth Hayes
Cornelius Healan
Tony Hill
Ken Hooper
Paul Hurlow
Brian Husband
Graham Jones
Paul Knapman
Mike Knowles
Brynley Latham
Andrew Lee
David Lloyd
Neil Mathews
Jim McNeil
Gill Mellings
Narinder Singh Mann
Malcolm Morgan
Margaret Morgan
Victoria Mynard
Steve Owen
Alan Parker
Dennis Pellow
Doug Pugh
Colin Rees
Dean Rogers
John Sendell
Bob Styles
Joe Taylor
Stephen R Thomas
Peter Thomas
Sylvia Thomas
Terry Thomas
Allen Tyler
Celia Vincent
Bryn Williams
David Williams
Idris Williams
Rhys Wynne Williams
Malcolm Williams
Mike Brown
Bryn Philips
David Thomas
Laurie James

Glanhawyr
Wendy Batten
Pat Blow
Carol Clark
John Charles
Susan Coughlin
Ronnie David
Jenny Eccles
Joyce Feneck
Jackie Fulthorpe
Sandra Giles
Peter Gough
Jackie Horne
Margaret Hardy
Bev Jenkins
Lynne Murphy
Cheryl Percy
Marilyn Pooley
Paula Powell
Kay Purcell
Chris Sargeant
Elizabeth Simmonds
Margaret Shanahan

CASGLIADAU AC ADDYSG

Swyddfa'r Cyfarwyddwr
Uwch Ysgrifenyddesau Personol
Laura Harris
Helen Lovell

Addysg a Dehongli
Cyfarwyddwr Cynorthwyol
Ian Fell
Uwch Ysgrifenyddes Bersonol
Gaynor Williams
Rheolwr Gweithredu
Phil Gibbins
Uwch Swyddog Addysg
Geraint Price
Swyddog Addysg Celf Weledol
Eleri W Evans
Swyddog Addysg Hanes
Nia Williams
Swyddog Addysg Archaeoleg a Hanes
Ken Brassil
Swyddog Addysg Astudiaethau Natur
Judith Scott
Swyddog Scan
Danielle Cowell
Cydlynydd Arddangosfeydd
Deborah Spillards
Cydlynydd Digwyddiadau
Ceri Llewellyn (hyd 11/2/00)
Swyddog Digwyddiadau
Essex Havard
Cydlynydd y Gangen
Rhian Thomas
Darlunydd
Liz Forrest
Technegydd
Tom Davies
Rheolwr y Casgliad Benthyg
Bryony Spurway
Stormon / Gyrrwr y Fan
Paul Evans
Cynorthwyydd Gweinyddol, Addysg
Martha da Gama Howells
Ysgrifennydd yr Adran
Dave Elliott
Gweinyddydd, Digwyddiadau
Siân Edwards
Gweinyddydd, Addysg
Esther Barnett

Addysg a Dehongli - AWC
Swyddog Addysg
Matthew Davies
Swyddog Digwyddiadau Cynorthwyol
Juli Paschalis
Cydlynydd Addysg
David C Davies (hyd 31/8/99)
Ffion Kynaston
Dehonglydd Addysg
Betsan Evans
Cynorthwywyr Addysg
Sonia Jenkins
Jayne Murphy
Ysgrifenyddes yr Adran
Eleanor Jones

Addysg a Dehongli - ALlR
Swyddog Addysg
Nigel Cross
Bethan Lewis (hyd 31/7/00)
Cynorthwyydd Addysg a Digwyddiadau
Victoria Hutchings

Addysg a Dehongli - ALC
Swyddog Addysg
Celia Wyn Parri

Llyfrgell
Llyfrgellydd
John R Kenyon
Llyfrgellydd Cynorthwyol
Louise Carey
Cynorthwyydd Llyfrgell
Melanie Prosser
Teipydd y Llyfrgell
Eleanor Jones

Dogfennu
Pennaeth Dogfennu
Gayle Evans
Swyddog Dogfennu Cynorthwyol
Sally Carter
Cynorthwywyr Dogfennu, Celf
Bryony Dawkes
Bethany McIntyre (hyd 31/10/99)
Mererid Roberts (hyd 29/10/99)
Cynorthwyydd Dogfennu, BBG
Julia Samuel
Cynorthwyydd Dogfennu, Daeareg
Graham Davies
Cynorthwyydd Dogfennu, AWC
Lowri Roderick
Lucinda Willis (hyd 12/12/99)

Cadwraeth
Pennaeth Cadwraeth
Robert E Child
Uwch Gadwraethydd
Caroline Buttler
Cadwraethwyr Cynorthwyol
Jonathan James
Gareth James
Andrew Holbrook
Uwch Gadwraethydd, Darluniau
Christine Mackay
Cadwraethydd Cychod
Gareth James
Cynorthwyydd Cadwraeth
Julian Carter
Torrwr Mowntiau Cadwraeth
Anette Townsend
Cadwraethyddion Cynorthwyol
Lisa Childs
Hugh Chilcott
Swyddog Cadwraeth
Vicky Purewal
Ysgrifenyddes Bersonol
Lynn Weaver

Adeiladau a Rheoli Ystadau
Pennaeth Adeiladau a RhY
Mark Richards
Rheolwr Adeiladau
Peter O'Hanlon
Swyddog Gwasanaethau'r Adeiladau
Paul Brookes
Rheolwr Gwasanaethau Technegol
Ian Holden
Pennaeth Diogelwch
Steve Davies
Cydlynydd Egni a Chyllid
Wayne A Childs
Paentiwr
Michael Dean
Arolygwr Adeiladau
Richie Garland
Technegwyr Orielau/Arddangosfeydd
Colin Knapman
Bernard Larsen
Phillip Tunnicliffe
Technegwyr Cynnal a Chadw
Mark Westerland
Michael Dean
Ysgrifenyddesau'r Adran
Pam J Hudson
Melanie Lang

Technoleg Gwybodaeth
Rheolwr Technoleg Gwybodaeth
Beth Lawton
Rheolwr Projectau TCG
John Williams
Hyfforddwr TG
Chris Bowler
Swyddogion Cyfrifiaduron
Gavin T Jones (Rhwydweithiau)
Jayson Tyler (Rhwydweithiau)
Prakash Dabasia (Cefnogol)
Swyddog Gweinyddol Cynorthwyol
Emma Ashley

Oriel Glanely
Rheolwr
Susannah Bulpin (o 17/1/00)
Hwyluswyr

Ciara Charnley (o 1/12/99)
Sally Pointer (o 12/11/99)

Ffotograffiaeth
Uwch Swyddog Ffotograffiaeth
Kevin Thomas
Swyddog Ffotograffiaeth
Jim Wild
Swyddog Ffotograffiaeth
Tony Hadland

Project Y Glannau
Rheolwr Project
Richard E Bevins
Gweinyddyd Project
Kay Joyce (to 31/7/99)
Lisa Huish (from 9/8/99)

GRŴP CEFNOGI BUSNESS

Gweinyddiaeth
Pennaeth Gweinyddiaeth
Tony Lloyd
Swyddog Gweinyddol
Neil Harrison
Swyddogion Gweinyddol Cynorthwyol
Lisa Huish (hyd 8/8/99)
Katie Byrne
Uwch Ysgrifenyddes Bersonol
Anna Harris (hyd 31/12/99)
Teipydd
Alison Hall

Cyllid
Rheolwr Cyllid
Nick Srdic
Swyddog Pwrcasu
Gordon F Anderson
Goruchwyliwr Cyfrifon
Ray Anthony
Swyddog Gwasanaethau Cyllid
Mark W Rainey
Swyddog Cynorthwyol Gwasanaethau Cyllid
Andy Hoey
Cynorthwyydd Pwrcasu
Linzi Tierney
Swyddog Cyflogres
Julie Burke
Swyddogion Incwm
Dawn Edmonds
Susan Canter
Swyddog Taliadau
Jonathon W Marsh
Teipyddes yr Adran
Melanie Lang

Personél
Rheolwr Adnoddau Dynol
Denise Williams
Swyddog Personél
Gwylan Williams
Swyddog Graddio a Thâl
Stephen Haynes
Swyddogion Personél Cynorthwyol
Cerian Goodbourn
Elizabeth Martin
Gweinyddwyr Personél
Siân Phillips
Leanne Cowley
Ysgrifenyddes yr Adran
Elaine Roszkowska

Cynllunio
Cydlynydd Cynllunio
Diane Dollery (o 1/8/99)

GWASANAETHAU CYHOEDDUS

Swyddfa'r Cyfarwyddwr
Uwch Ysgrifenyddes Bersonol
Angela Jones

Datblygu
Rheolwr Datblygu
Richard Tynen
Swyddogion Datblygu
Llinos James
Liz Emrys
Katie-Jo Luxton (hyd 14/5/99)
Tracy Ogden
Ysgrifenyddes yr Adran
Claire E Davies

Cyhoeddiadau a Dylunio
Pennaeth Cyhoeddiadau a Dylunio
Penny Fell
Swyddog Arlunwaith Graffeg (Cyhoeddiadau)
Arwel Hughes
Dylunydd 3-D
Simon P Tozzo
Swyddog Arlunwaith Graffeg
Martin Rees
Swyddog y We
Iwan Standley
Cyfieithydd/Cynorthwyydd Golygyddol
Elin ap Hywel
Ysgrifenyddes yr Adran
Mari Gordon

Marchnata
Pennaeth Marchnata a Chysylltiadau Cyhoeddus
Huw Thomas
Dirprwy Reolwr Marchnata
Helen Jones
Swyddog y Wasg
Siân Hughes (hyd 14/01/00)
Swyddogion Ymgyrchoedd Hyrwyddo
Clare Reddy
Julie Williams
Cynorthwyydd Marchnata
Kathryn Jenkins
Eirian Jones
Cynorthwyydd y Wasg a Chysylltiadau Cyhoeddus
Esyllt Lord
Gweinyddydd Tocynnau Tymor
Lynn Hudson
Ysgrifenyddes yr Adran
Margaret A Williams

Masnachol
Rheolwr Masnachol
Mark Humphries (hyd 12/11/99)
Rheolwr Masnachol Dros Dro
Jo Collins
Cynorthwyydd Gweinyddol
Megan Griffiths
Arolygydd y Siop (AOG)
Diana Gwyndaf
Arolygydd y Siop (AWC)
Peter Webb
Cynorthwywyr y Siop:
Emma Canter
Sarah Chandler
Ruth Evans
Jane Fenton
Elizabeth George
Gwen Griffiths
Marie Hippesley
Margaret Johanson
Margaret John
Elen Langman (hyd 31/7/99)
Einir Lewis
Katherine Parsons
Zoe Rixon
Clive Roper
Shirin Shah (hyd 8/9/99)
Rosina Worth

AMGUEDDFA WERIN CYMRU

Swyddfa'r Cyfarwyddwr
Uwch Ysgrifenyddes Bersonol
Bethan Aur Lewis
Gweinyddydd
Carys Davies
Ysgrifenyddes yr Adran
Meinir Williams
Swyddog Gweinyddol Cynorthwyol
Anwen Jones

Bywyd Diwylliannol
Curadur
Beth Thomas
Curadur Cynorthwyol: Cerddoriaeth, Chwaraeon ac Arferion Traddodiadol
Emma Lile
Llyfrgellydd
Niclas Walker
Archifydd
Arwyn Lloyd Hughes
Cynorthwyydd Archif
Joy Bowen
Technegydd Sain
Hywel Evans
Cynorthwyydd Archif Sain
Meinwen Ruddock

Bywyd Cartref ac Economi Gwledig
Curadur
Christine Stevens
Curadur Cynorthwyol, Casgliadau Gwledig
Gareth Beech
Curadur Cynorthwyol, Bywyd Cartref
Mared Sutherland
Curadur Cynorthwyol (Dodrefn)
Sioned Non Williams
Cynorthwywyr Curadurol
Dylan Jones
Jonathan Wheeler
Cadwraethydd, Hanes Cymdeithasol
Susan Renault
Swyddog Cadwraeth, Bywyd Gwledig
Brian Davies
Swyddog Cadwraeth
Janet Rees
Cadwraethydd Tecstilau
Clare Stoughton-Harris
Swyddog Cadwraeth
Joel Taylor (hyd 5/11/99)
Swyddog Cadwraeth, Dodrefn
Michael Dos Santos
Saer Olwynion/Saer Cerbydau
Eurwyn Rees
Ceidwad Cynorthwyol: Llên Gwerin
Robin Gwyndaf

Adeiladau Hanesyddol a Masnach
Curadur
Gerallt Nash
Curadur Cynorthwyol
Sioned Hughes
Uwch Swyddog Cadwraeth, Ailgodi Adeiladau
Ray Smith
Swyddog Cadwraeth / Saer Meini
Anthony L Griffiths
Saer Meini
Paul Sullivan
Briciwr
Andrew Price
Saer Meini dan hyfforddiant
Gavin Beech
Peintiwr Cadwraeth
Clive Litchfield
Saer Coed Cadwraeth
Ian C Morgan
Cadwraethydd Gwneuthurydd/Metelau
Anthony R Lewis
Llafurwr
Michael Conway
Llafurwyr Dros Dro
Christopher Evans
Mark Smith

Yr Ystad
Rheolwr yr Ystad
Andrew Dixey
Teipyddes
Lois Roberts (hyd 23/4/99)
Teleffonydd / Derbynnydd
Linda Ladd
Teleffonydd
Sharon Ellis
Gina Wilmot
Uwch Gadwraethydd Gerddi
Deborah Jane Evans
Cadwraethydd Gerddi
Juliet Hodgkiss
Crefftwyr Arddangos: Turniwr Coed
Gwyndaf Breese (hyd 31/10/99)
Cowper
Andrew Finch
Gwehyddion

Gareth Jenkins
Dewi Jones
Cyfrwywr
Peter Mason
Melinydd
Geraint Rhys Thomas
Dehonglwr / Arddangoswr
David Rhys Price
Uwch Dechnegydd Amaethyddol
Keith Jones
Technegwyr Amaethyddol
Ian Smith
Trystan Griffiths (hyd 18/2/00)
Garddwyr
Martin Crabbe
Peter Joyce
Paul Meech
Terence Smith
Malcolm Thomas
Stephen Woodward (hyd 31/7/00)
Paul Williams
Tasgmyn
Dafydd Jones
Andrew Pratt (hyd 31/8/99)
David Richards
Patrick Taylor

Rheoli Gwasanaethau i Ymwelwyr

Rheolwr Gwasanaethau i Ymwelwyr
John Owen Huws
Dirprwy Reolwr Gwasanaethau i Ymwelwyr
Glyn Williams
Rheolwr Cynorthwyol Gwasanaethau i Ymwelwyr
Robert Karl Davies
Cynorthwywyr Amgueddfa /Dehonglwyr
Dafydd Jones
Phylyp Griffiths
Calvin Rees
Glan Jones
Cynorthwywyr Amgueddfa
Sharon Beaumont
Geraint Bowyer
David Heath Davies
Iwan Davies
J Alun Davies
Lisa Davies
Hywel Davies
Magali Davies
William Davies
David Gareth Evans
David Howard Evans
J Stanley Evans
Peredur Evans
Gwynfor Griffiths
Phylyp Griffiths
Ronald Arthur Higgins
Nigel Richard Hughes
Derrick Jenkins
Angela Suzanne Jones
Arwyn Jones
Carwyn Rhys Jones
Clodwyn Jones
Gerald Jones
Dafydd Jones
Endaf Jones
Gareth Jones
Gwenda Eirlys Jones
Hugh Glanville Jones
Iwan Bryn Jones
Jonathon Jones
Brian Jones
Lowri Orinda Towyn Jones
Robert Jones
Dylan Jones Roberts
Alun Jones
William Owen Jones
Bryant Keddy
Menna Edith Langford
Philip Lewis
Rowland Lewis
Stuart Lewis
Colin George Mathews
Louise McNaughton
Rhian Morris
Colin Murphy
Bethan Page
Geraint Parfitt
Trefor Parry
Hywel Price Jones
Calvin Rees
Carla Louise Rees
John Eryl Roberts
Leighton Sault-Jones
Siân Ceri Shapland-Davies
Andrew Snell
Gareth Thomas
Bleddyn Williams
D Arthur Williams
Glanhawyr
Norman Ball
Angela Bulman
Rosalind Davies
Josie Evans
Colin Goddard
Pamela Griffin
Beverley Hicks
Anthony Hughes
Susan Hughes
Heather M James
James Magee
Valerie Maqueline
Linda Palmer
Susan Searle
Ann Warner
Christine Wood
Teresa Done
William Tucker
Patricia Tucker

AMGUEDDFA DIWYDIANT GWLÂN CYMRU

Rheolwr yr Amgueddfa
Sally Moss
Technegydd
Keith Rees
Cynorthwyydd Gweinyddol
Marlene James
Gofalwr / Arddangoswr
Geoff Ifans
Technegydd
Non Evans
Cynorthwyydd Caffi/Siop/Derbynfa
Olga James
Cynorthwywyr Amgueddfa
Sheila Driscoll
Helen Miles
Cynorthwyydd Project
Judith Jones (hyd 22/11/99)
Glanhawraig
Claire Powell

DIWYDIANT

Uwch Guradur, Casgliadau Morol a Chludiant
David Jenkins
Curadur, Diwydiant Trwm
Robert Protheroe Jones
Curadur, Glo
Ceri Thompson
Curadur, Diwydiant Modern a Chyfoes
Richard Davies
Swyddog Dogfennu
Carolyn Charles
Cynorthwywyr Curadurol:
Mark Etheridge
Peter H Bennett
Swyddog Gweinyddol Cynorthwyol
Judith Martin
Uwch Swyddog Cadwraeth
Norman Windsor (hyd 3/6/99)
Swyddogion Cadwraeth - Modelau
Robert Davies
Russell Ellis
Technegwyr:
Christopher Perry
Philip Tuck
Cynorthwywr Amgueddfa Arolygol
Norman Williams
Cynorthwywyr Amgueddfa
Cornelius Healan
Brian Husband
Glanhawraig
Margaret Hardy

AMGUEDDFA LECHI CYMRU

Ceidwad
Dafydd Roberts
Swyddog Gweinyddol
Nia Hughes
Cynorthwyydd Gweinyddol
Ceri Hughes (hyd 28/9/99)
Tina Burgess
Swyddog Ymgyrchoedd Hyrwyddo
Julie Williams
Swyddog Arddangosiadau
Tudur Jones
Cynorthwyydd Rhestr y Casgliadau
Lucinda Willis
Technegwyr
David Davies
Dennis R Jones
Crefftwyr Arddangos/Technegwyr
Elwyn Wilson Jones
Haydn Lewis
Dylan C Parry
Owen G Roberts
Cynorthwyydd Arolygol Amgueddfa
Dilys Jones
Cynorthwywyr Amgueddfa
Douglas Ellis
Gilbert Jones
Maldwyn Owen Jones
Gareth Rolant Davies
Meinir Jones
John Williams
Glanhawyr
Joan Allsup
Lynda Parry
Carol Roberts
Margaret Roberts
Rheolwr Arlwyo
Rhian Elis
Cynorthwywyr Arlwyo
Nia Lewis
Maiwen Baylis
Rhian Williams
Cadi Hughes
Margaret Morris

AMGUEDDFA'R LLENG RUFEINIG

Rheolwr yr Amgueddfa
Diane Dollery (hyd 31/7/99)
Bethan Lewis (o 1/8/99)
Swyddog Curadurol
Julie Reynolds
Swyddog Gweinyddol
Martin Studdart
Swyddog Addysg
Martin Collier
Swyddog Addysg dros dro
Victoria Hutchings (hyd 26/3/00)
Cydlunydd Addysg
Eileen Pearce
Cynorthwywyr Amgueddfa
Emlyn Jones
Helen Bolton
Mary Nichol
Mary Johnson
Glanhawraig
Ann Clarke

AMGUEDDFA RUFEINIG SEGONTIUM

Cynorthwywyr Amgueddfa
Dennis Jones
John Parry

ORIEL TŶ TURNER

Cynorthwywyr Amgueddfa
Tony Lace
Ron Norman
Glanhawraig
Christine Bowen

Carai'r Llywydd a'r Cyngor ddiolch i'r bobl a'r cyrff a ganlyn am eu nawdd hael i Amgueddfeydd ac Orielau Cenedlaethol Cymru yn ystod y cyfnod rhwng 1 Ebrill 1999 a diwedd Mawrth 2000. Felly hefyd ein noddwyr anhysbys.

Ymddiriedolaethau
Ymddiriedolaeth Addysgol Save & Prosper
Ymddiriedolaeth Paul Hamlyn
Ymddiriedolaeth Headley
Ymddiriedolaeth Elusennol G.C. Gibson
Ymddiriedolaeth Gŵyl y Mileniwm
Ymddiriedolaeth Garfield Weston
Ymddiriedolaeth Elusennol Stephen a Philippa Southall
Ymddiriedolaeth Elusennol Esmee Fairbairn
Ymddiriedolaeth Elusennol Laing's

Rhoddwyr Unigol (dros £250)
Alan K.P. Smith
David a Diana Andrews
Mrs Valerie Courage
Mrs Christine Eynon
Roger a Kathy Farranca
John Foster Thomas
G. Wyn Howells
Dr Margaret Berwyn Jones
Miss K.P. Kernick
Y Gwir Anrhydeddus Neil Kinnock
Capten Norman Lloyd Edwards
Gerald Long
L. Hefin Looker
Richard N. Weston
Mrs Meriel Watkins
John a Jane Sorotos
Mathew ac Angela Prichard
hefyd, 3 Noddwr anhysbys

Rhoddion Unigol (dros £1,000)
Y Gwir Anrhydeddus Iarll Plymouth DL, FRSA
Gwyn T. Leyshon
Wynford a Sigi Evans
Dr Peter a Dr Margaret Elmes

Rhoddion Unigol (dros £10,000)
Yr Anrhydeddus James Butler

Cymynroddion
Y diweddar Miss June Tiley

Noddwyr Corfforaethol
Barclays
BG Transco ccc
BT
Lloyds TSB Masnachol
Redrow (De Cymru) Cyf
Maskreys
Glofa'r Tŵr
Cymdeithas Dai Unedig Cymru

Aelodau Gwreiddiol a Chorfforaethol
Barclays
Coutts a'r Cwmni
Cwmni Cysylltiadau Cyhoeddus Golley Slater
Banc yr HSBC ccc
Lloyds TSB Masnachol
Grŵp MEM ccc
NCM
Cwmni Cyfreithiol Palser Grossman
S.A. Brain a'r Cwmni Cyf
Cwmni Cwrw Whitbread

Grantiau Eraill
Yr Undeb Ewropeaidd
Cronfa Dreftadaeth y Loteri
Cyfeillion AOCC